

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 8/2017

ISSN 1731-030X

W numerze:

Kinga Flaga-Gieruszyńska

Elektronizacja doręczeń i zawiadomień
w sądowym postępowaniu egzekucyjnym

Artur Grajewski

Skarga na czynności komornika –
problemy intertemporalne. Uwagi praktyczne

CURRENDA

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGŁĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR PROWADZĄCY I JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. Natalie Fricero

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Prof. nadzw. dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

PPE znajduje się na liście czasopism punktowanych MNiSW z wynikiem 6 punktów.

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2017

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, faks: 58 712 90 65

www.sklep.currenda.pl

www.currenda.pl/przegląd

W NUMERZE:

ARTYKUŁY

- 7 **Elektronizacja doręczeń i zawiadomień
w sądowym postępowaniu egzekucyjnym**
Electronisation of Service and Notices Delivery
in Court Execution Proceedings
*dr hab. prof. US Kinga Flaga-Gieruszyńska, Katedra Postępowania
Cywilnego WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego*
- 25 **O implementacji do polskiego porządku prawnego
art. 41–43 rozporządzenia Bruksela I bis**
On the Implementation of Art. 41-43 of the Brussels
I bis Regulation into the Polish Legal Order
Kamil Kazimierczak, sędzia Sądu Rejonowego w Brzezinach
- 41 **Skarga na czynności komornika –
problemy intertemporalne. Uwagi praktyczne**
Complaint on the Judicial Officer's Actions –
Intertemporal Problems. Practical Remarks
*Artur Grajewski, sędzia Sądu Rejonowego
dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie*
- 53 **Wynagrodzenie zastępcy komornika powołanego
na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia
29 sierpnia 1997 r. o komornikach
sądowych i egzekucji**
Remuneration of Substitute Judicial Officer
Appointed Under Art. 26 of the Law of 29 August 1997
on Judicial Officers and Execution Proceedings
Natalia Stojanowska, radca prawny
- 65 **Koszty wykonania postanowienia o zabezpieczeniu
majątkowym, wydane na podstawie
art. 291 Kodeksu postępowania karnego w świetle
uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r.
(III CZP 96/14) oraz intencji prawodawcy**
Execution Costs of a Property Collateral Decision
Issued Under Art. 291 of the Penal Procedure Code in

the Light of the Supreme Court Resolution of 26 February 2015
(III CZP 96/14) and the Legislator's Intentions

*Artur Pytel, doktorant w Katedrze Prawa Samorządu
Terytorialnego WPiA Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*

SPRAWOZDANIA

- 99 System środków zaskarżenia w sądowym postępowaniu
egzekucyjnym – sprawozdanie z Ogólnopolskiej
Konferencji Naukowej, 5 grudnia 2016 r., Lublin**
Means of Appeal System in the Court Execution Proceedings –
a Report on the Polish Nationwide Scientific Conference,
5 December 2016, Lublin
*dr Aleksandra Klich, adiunkt w Katedrze Postępowania
Cywilnego WPiA Uniwersytetu Szczecińskiego*

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:
99 zł brutto

Transformacje postępowania cywilnego w postępowaniach rozpoznawczych

Izabella Gil
redakcja naukowa

W monografii omówiono zagadnienia dotyczące postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego w relacji do postępowania upadłościowego oraz informatyzację postępowania cywilnego. Oprócz zagadnień teoretycznoprawnych przedstawiono szereg praktycznych aspektów nowych regulacji.

Wszystkie publikacje Wydawnictwa Currenda można zamówić pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

74,25 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

STRESZCZENIE **Elektronizacja doręczeń i zawiadomień w sądowym postępowaniu egzekucyjnym**

Autorka przedstawia kolejny etap informatyzacji postępowania egzekucyjnego, omawiając postanowienia Kodeksu postępowania cywilnego odnoszące się do stosowania elektronicznych doręczeń i zawiadomień w toku sądowego postępowania egzekucyjnego. W niniejszym artykule scharakteryzowano aspekty podmiotowe wprowadzonych rozwiązań, akcentując również rozwiązania o charakterze hybrydowym, a także problematykę zakresu przedmiotowego wprowadzonych konstrukcji, których istotą jest poszerzenie zastosowania rozwiązań informatycznych dających realne możliwości w zakresie usprawnienia i obniżenia kosztów egzekucji sądowej w sprawach cywilnych.

Słowa kluczowe: informatyzacja postępowania egzekucyjnego, doręczenia elektroniczne, system teleinformatyczny

SUMMARY **Electronisation of Service and Notices Delivery in Court Execution Proceedings**

The author presents another stage of the implementation of electronic solutions in execution proceedings and further discusses the provisions of the Civil Procedure Code referring to the application of electronic service and notices delivery in the course of court execution proceedings. The author describes characteristic subjective aspects of the solutions implemented, while she also highlights solutions of a hybrid type, as well as some subjective issues concerning the structures introduced whose essence lies in extending the scope of application of electronic solutions which can make court execution in civil cases more efficient and cost effective.

Key words: electronic solutions in execution proceedings, electronic services delivery, ICT system

Elektronizacja doręczeń i zawiadomień w sądowym postępowaniu egzekucyjnym¹

I. Wprowadzenie

Podstawowym skutkiem zaawansowanej informatyzacji postępowania cywilnego jest elektronizacja czynności procesowych dokonywanych na etapie postępowania rozpoznawczego oraz w ramach postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego. Istotą elektronizacji jest przeniesienie czynności procesowych do systemu teleinformatycznego, a tym samym – zmiana ich formy z tradycyjnej na elektroniczną (niekiedy w sposób pośredni, poprzez zdigitalizowanie dokumentów tradycyjnych). W konsekwencji zachodzą określone procesy organizacyjne, w zasadniczy sposób przekształcające zarządzanie sprawami rozpoznawanymi w postępowaniu cywilnym, a następnie – na etapie postępowania egzekucyjnego. W tym względzie znaczenie ma wiele elementów na nowo budujących sposób działania organów sądowych i egzekucyjnych, takich jak nowa forma dokumentów, sposób ich przechowywania

¹ Pierwotną wersję niniejszego artykułu opublikowano w monografii *Sądowe postępowanie egzekucyjne. Zasadnicze kierunki zmian z 2016 roku* pod red. A. Marciniaka, która ukazała się w 2017 r. nakładem wydawnictwa Currenda.

(tworzenie repozytorium w ramach systemu teleinformatycznego) czy nowe kanały komunikowania się podmiotów postępowania (np. wysłuchanie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego). Wśród nich pojawia się również elektronizacja doręczeń i zawiadomień jako rozwiązanie spójne ze wskazanym procesem kompleksowej informatyzacji, dążącym do elektronizacji postępowania cywilnego jako zorganizowanego ciągu czynności sądu i innych organów (w tym komorników sądowych) oraz stron i uczestników tego postępowania.

W każdym z tych przypadków jest mowa o doręczeniu za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Obecnie obowiązująca ustawa o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej² nie zawiera definicji systemu teleinformatycznego, ale pojawiła się ona na gruncie poprzedniej ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną³. W myśl jej art. 2 pkt 3 jest to zespół współpracujących ze sobą urządzeń informatycznych i oprogramowania, zapewniający przetwarzanie i przechowywanie, a także wysyłanie i odbieranie danych poprzez sieci telekomunikacyjne za pomocą właściwego dla danego rodzaju sieci telekomunikacyjnego urządzenia końcowego w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz.U. z 2004 r. Nr 171, poz. 1800 ze zm.). Należy przyjąć, że mimo uchylenia tej ustawy, a tym samym – braku definicji legalnej, wskazany sposób pojmowania systemu teleinformatycznego i jego funkcjonalności nie stracił na aktualności. W związku z tym nie można uznać, że o doręczeniu elektronicznym będzie mowa wtedy, gdy adresat dokona doręczenia sądowi za pośrednictwem poczty elektronicznej, względnie – innej komercyjnej formy komunikowania się na odległość. Nie ma jednak znaczenia, czy będziemy mieli do czynienia z systemem teleinformatycznym o charakterze ogólnym, odnoszącym się do całości postępowania cywilnego, poczynszy od wszczęcia postępowania, a skończywszy na

² Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1579).

³ Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1422 ze zm.).

wyegzekwowaniu uzyskanego orzeczenia w drodze przymusu państwowego, czy też z wyspecjalizowanym systemem dotyczącym poszczególnych rodzajów postępowania (np. elektronicznego postępowania upominawczego) bądź czynności (np. zajęcia rachunków bankowych). Kodeks postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.) posługuje się pojęciem „system teleinformatyczny” w ujęciu abstrakcyjnym, nie zajmując się kwestiami o charakterze organizacyjno-technicznym, a więc m.in. nie rozstrzyga problemu jedności systemu czy też zastosowania szeregu interoperacyjnych, względnie odrębnych, systemów. W każdym z tych przypadków wykorzystanie przez podmioty postępowania systemu udostępnionego w ramach organizacji wymiaru sprawiedliwości pozwala na skuteczne doręczenie elektroniczne.

Poziom skomplikowania organizacyjnego i technicznego omawianych rozwiązań odzwierciedla również podejście ustawodawcy, który określił, że w okresie 3 lat od wejścia w życie omawianych przepisów dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli ze względów technicznych leżących po stronie sądu jest to możliwe. Nie ulega również wątpliwości, że wprowadzenie elektronizacji czynności procesowych, a w konsekwencji – również specyficznego sposobu dokonywania doręczeń i zawiadomień, generuje wiele wątpliwości interpretacyjnych, zwłaszcza na etapie postępowania egzekucyjnego, co do którego mają zastosowanie zarówno odpowiednie reguły ogólne odnoszące się do doręczeń w postępowaniu cywilnym, jak i rozwiązania o charakterze szczególnym, stworzone z myślą o postępowaniu egzekucyjnym, a nawet poszczególnych sposobach egzekucji sądowej. Problemy te są o tyle istotne, że przepisy o doręczeniach mają charakter obligatoryjny i wyłączają swobodę w tym zakresie. Nie można więc uznać doręczenia za skutecznie dokonane, jeżeli nie nastąpiło według reguł przewidzianych w art. 131 i n. k.p.c.⁴ (oczywiście z uwzględnieniem odmienności wprowadzonych na gruncie postępowania egzekucyjnego).

⁴ Postanowienie SN z 3 lutego 2016 r., II PZ 17/15, Lex, nr 1999233.

Dlatego też zasadne wydaje się dokonanie szerszej i bardziej pogłębionej analizy nowych regulacji ustawy procesowej ustalających tryb oraz formę doręczeń i zawiadomień w postępowaniu egzekucyjnym.

2. Ogólne reguły doręczeń i zawiadomień za pośrednictwem systemu teleinformatycznego

Jak wskazano wyżej, ze względu na niepełną regulację problematyki elektronicznych doręczeń i zawiadomień w przepisach k.p.c. obejmujących postępowanie egzekucyjne, należy przede wszystkim odnieść się do zasad doręczeń, określonych w księdze pierwszej, części pierwszej k.p.c., które mają zastosowanie – przy braku odmiennych uregulowań – również w postępowaniu egzekucyjnym (art. 13 § 2 k.p.c.)⁵.

Zgodnie z art. 131¹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. organ egzekucyjny dokonuje doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (doręczenie elektroniczne), jeżeli adresat wniósł pismo za pomocą systemu teleinformatycznego albo dokonał wyboru wnoszenia pism poprzez system teleinformatyczny. W konsekwencji, omawiając problematykę elektronicznych doręczeń lub zawiadomień, należy brać pod uwagę dwa warianty zastosowane przez ustawodawcę: 1) wprowadzenie przepisów ustawy procesowej, które przewidują doręczenia elektroniczne jako obowiązkową formę komunikowania się między organami, stronami a innymi uczestnikami postępowania (tak jak się dzieje np. w odniesieniu do licytacji elektronicznej); 2) wybór dokonany przez stronę, która chce korzystać z pośrednictwa systemu teleinformatycznego. Biorąc pod uwagę treść omawianego przepisu, należy wskazać, że wybór ten może zostać dokonany w dwojaki sposób – albo poprzez wniesienie pisma procesowego do sądu (organu egzekucyjnego) za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, albo poprzez złożenie oświadczenia o wyborze tej formy doręczeń w toku postępowania. Tym samym nie można zgodzić się ze stanowiskiem,

⁵ Postanowienie SN z 9 sierpnia 2000 r., V CKN 1245/00, Lex, nr 533888.

że strona, nie dokonując wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, nie będzie mogła skorzystać z doręczeń elektronicznych⁶, może ona bowiem wnieść pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i w ten sposób dokonać wyboru tej formy doręczeń.

Warto przy tym podkreślić, że sposób funkcjonowania systemu teleinformatycznego opiera się na zasadzie indywidualnego dostępu dla osób, które są jego użytkownikami (w tym przypadku adresatów elektronicznego doręczenia), toteż pojawia się problem dostępu do dokumentów będących przedmiotem doręczenia w wypadku osób, które nie są stronami postępowania, ale na ogólnych zasadach mogą dokonywać odbioru pism procesowych. Tym samym, zachowując podstawowe reguły odbioru pism procesowych przez osoby trzecie, ustawodawca powinien również zapewnić mechanizm pozwalający na dokonanie odbioru pism w tym trybie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Dlatego też, budując funkcje tego systemu, należy rozważyć rozwiązanie pozwalające na to, aby strona mogła wskazać inne osoby, którym dokona się doręczenia elektronicznego, czyli które będą miały dostęp pochodny wobec uprawnień użytkownika do pism procesowych będących przedmiotem doręczeń za pośrednictwem tego systemu. Chodzi o osoby, o których mowa w art. 133 k.p.c. Przepis ten wskazuje w pierwszym rzędzie, że jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu.

Jednakże pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem albo do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism. W § 3 tego przepisu stwierdzono, że jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom. Jednakże Skarbowi Państwa doręczenia dokonuje się zawsze w sposób stosowany wobec osób prawnych. Trzeba jednak zauważyć, że w ramach ogólnych regulacji

⁶ E. Rudkowska-Ząbczyk, *Komentarz do art. 131¹ k.p.c.*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. E. Marszałkowskiej-Krześ, Legalis 2016.

dotyczących doręczeń elektronicznych ustawodawca nie wprowadził *expressis verbis* konstrukcji, która pozwoliłaby na jednoznaczne zobligowanie twórców systemu teleinformatycznego do stworzenia takich możliwości w zakresie dostępności do kont utworzonych w tym systemie.

Analizując kwestię wyboru pośrednictwa systemu teleinformatycznego w zakresie doręczeń, należy podkreślić, że ma on znaczenie jedynie w tych przypadkach, w których ustawodawca pozostawia stronie (uczestnikowi) postępowania możliwość zadecydowania o formie doręczeń w trakcie postępowania. W konsekwencji, jeżeli ustawa wprowadza pomiędzy organem sądowym (egzekucyjnym) a stronami postępowania, względnie – między organem a innymi podmiotami (np. bankami w egzekucji sądowej z rachunku bankowego), obligatoryjne korzystanie z pośrednictwa systemu teleinformatycznego, dokonanie wyboru nie ma znaczenia procesowego, podobnie jak późniejsza ewentualna rezygnacja z dokonanego wyboru. Tym samym w takich przypadkach podmiot wyraża nieodwołalną zgodę na korzystanie z systemu teleinformatycznego poprzez decyzję co do skorzystania z określonego postępowania (tak jak dzieje się to w razie złożenia pozwu w ramach elektronicznego postępowania upominawczego), ewentualnie – już na etapie postępowania egzekucyjnego – sięgnięcia do określonego rozwiązania istniejącego w ramach przepisów kształtujących to postępowanie (np. poprzez wzięcie udziału w licytacji elektronicznej).

W pozostałych przypadkach zgoda na korzystanie z doręczeń elektronicznych musi być jednoznaczna, wyraźna, ale przede wszystkim – ze względu na kreowanie przez ustawodawcę rozwiązań mających na celu wprowadzanie elektronizacji czynności procesowych w sposób ewolucyjny – ma ona charakter odwołalny. Takie rozwiązanie może zachęcać strony postępowania do podejmowania próby korzystania z pośrednictwa systemu teleinformatycznego, ponieważ stwarza im istotną możliwość wycofania się z tego trybu doręczeń, wtedy gdy uznają go one za nieadekwatny do ich potrzeb, uciążliwy, zbyt restrykcyjny itp. Uprawnienie to wynika bezpośrednio z unormowań art. 131¹ § 2¹ k.p.c., który stanowi, że adresat, który dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, może zrezygnować z doręczenia elektronicznego.

Problemem, który został rozstrzygnięty również na poziomie przepisów ogólnych k.p.c., jest skuteczność dokonanego doręczenia elektronicznego. Cytowany już art. 131¹ k.p.c. w § 2 rozstrzyga, że w przypadku doręczenia elektronicznego pismo uznaje się za doręczone w chwili wskazanej w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji. Przepisy o doręczeniach mają charakter obligatoryjny, co oznacza, że daty doręczenia – istotnej w perspektywie ustalenia biegu terminów procesowych – nie można ustalać w sposób dowolny, np. przy uwzględnieniu okoliczności dotyczących wewnętrznej organizacji obrotu dokumentami w danej jednostce⁷. Odbiór korespondencji następuje przez pierwsze uwierzytelnienie się w systemie teleinformatycznym (zalogowanie się) po umieszczeniu pisma lub zawiadomienia w systemie. Sam fakt rzeczywistego zapoznania się z treścią doręzonego dokumentu nie ma znaczenia dla skuteczności jego doręczenia. W razie braku elektronicznego potwierdzenia odbioru korespondencji, doręczenie elektroniczne uznaje się za skuteczne po upływie 14 dni od daty umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym. Jak wskazuje J. Gołaczyński, nie ma wątpliwości, że ten sposób doręczenia jest wzorowany na przepisie art. 139 § 1 k.p.c., w zakresie uzyskania skutku doręczenia mimo dwukrotnego awizowania pisma w placówce pocztowej lub w urzędzie gminy. Takie rozwiązanie poddano jednak krytyce, uznając, że ustalenie chwili doręczenia jedynie po 14 dniach od momentu zamieszczenia pisma w aktach elektronicznych sprawy różnicuje sytuację adresata od sytuacji strony komunikującej się z sądem tradycyjnie⁸. W aspekcie skuteczności doręczenia elektronicznego istotne jest również wskazanie, że w odniesieniu do tych doręczeń nie znajduje zastosowania zakaz dokonywania doręczeń w dni ustawowo uznane za wolne od pracy oraz w porze nocnej przewidziany w art. 134 § 1 k.p.c. Tym samym, jeżeli uwierzytelnienie w systemie teleinformatycznym nastąpi w dni ustawowo uznane za wolne od

⁷ Postanowienie SA w Rzeszowie z 7 lutego 2013 r., III AUz 9/13, Lex, nr 1264435.

⁸ J. Gołaczyński, *Komentarz do art. 131¹ k.p.c.*, [w:] *Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. J. Gołaczyńskiego, D. Szostka, Legalis 2016 (i wskazana tam literatura).

pracy lub w porze nocnej (w godz. 21.00–7.00), chwila ta będzie uznana za moment skutecznego dokonania doręczenia elektronicznego.

Wprowadzenie doręczeń elektronicznych odniosło również istotny skutek wobec doręczeń dokonywanych pomiędzy profesjonalnymi pełnomocnikami procesowymi w toku postępowania. Nakaz bezpośredniego dokonywania doręczeń, wyrażony w art. 132 § 1 k.p.c., nie znajduje zastosowania, jeśli adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy, radca Prokuratury Generalnej RP (dalej jako profesjonalny pełnomocnik) wnosi pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, a strona przeciwna jest również reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika, który także dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Jednak jeżeli profesjonalny pełnomocnik przeciwnika procesowego nie dokonał wyboru doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, doręczenia te nadal odbywają się w sposób tradycyjny, w trybie art. 132 § 1 k.p.c.

Kończąc rozważania odnoszące się do zastosowania przepisów ogólnych w zakresie postępowania egzekucyjnego, warto również poświęcić uwagę aspektom technicznym nieuchronnie występującym w modelu postępowania o charakterze hybrydowym, a więc pozwalającym na równoczesne funkcjonowanie w aktach sprawy zdigitalizowanych dokumentów tradycyjnych i dokumentów elektronicznych. Aspekty organizacyjno-techniczne doręczeń elektronicznych określa szczegółowo rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 października 2015 r. w sprawie trybu i sposobu dokonywania doręczeń elektronicznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1776). Taki model wnoszenia pism w postępowaniu egzekucyjnym powoduje, że może powstać konieczność elektronicznego doręczenia odpisu pisma sporządzonego w formie pisemnej (tradycyjnej) albo tradycyjnego doręczenia odpisu pisma sporządzonego w postaci elektronicznej. Odnosi się to nie tylko do pism procesowych (złożonych przez stronę albo innego uczestnika postępowania), ale również do pism wytworzonych przez sąd albo komornika sądowego (orzeczenia, zawiadomienia, wezwania itd.). Dlatego też przepis art. 140 k.p.c. dopuszcza możliwość dokonania

konwersji pisma procesowego lub sądowego. Co do zasady pisma procesowe i sądowe (także pisma komornika) doręcza się w odpisach. Odpisem w rozumieniu przepisów k.p.c., w tym odpisem orzeczenia w rozumieniu art. 140 k.p.c., jest dokument wiernie odzwierciedlający treść oryginału orzeczenia albo jego kopia. Dokument ten nie musi być uwierzytelniony lub poświadczony za zgodność⁹. Jak zauważa M. Michalska-Marciniak, zarządzenia to czynności decyzyjne, ale nie należą do grupy orzeczeń. Najczęściej stanowią jedynie podstawę kierowanych do stron wezwań i zawiadomień, np. zarządzenie o wezwaniu do usunięcia braków formalnych pisma procesowego (art. 130 § 1 k.p.c.). Według tej autorki, mimo braku wyraźnej regulacji, przyjąć należy, że zarządzenia na podstawie analogii z art. 362 k.p.c. podlegają, podobnie jak orzeczenia, doręczeniu w odpisie¹⁰. Jeżeli jednak pismo lub orzeczenie zostało sporządzone w formie elektronicznej, a jest doręczane w tradycyjnym trybie, to zamiast odpisu doręcza się dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego, o ile ma on cechy umożliwiające weryfikację istnienia i treści pisma lub orzeczenia w tym systemie (art. 140 § 2 k.p.c.).

Omówione zagadnienia ogólne dotyczące elektronizacji doręczeń i zawiadomień nie wyczerpują jednak całości rozwiązań zastosowanych przez ustawodawcę na etapie postępowania egzekucyjnego. W tym zakresie pojawiły się również regulacje odnoszące się do postępowania egzekucyjnego, w tym bezpośrednio do poszczególnych sposobów egzekucji sądowej.

3. Wybrane szczególne rozwiązania przyjęte w postępowaniu egzekucyjnym dotyczące elektronizacji doręczeń i zawiadomień

Rozwój elektronizacji czynności procesowych nie pozostaje bez wpływu na kształt rozwiązań normatywnych odnoszących się bezpośrednio

⁹ Postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2006 r., III CK 369/05, OSNC 2006/11/187.

¹⁰ M. Michalska-Marciniak, *Komentarz do art. 140 k.p.c.*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–366*, pod red. A. Marciniaka i K. Piaseckiego, Legalis 2016.

do postępowania egzekucyjnego. Zasadnicze znaczenie mają w tym względzie regulacje art. 760 § 1 k.p.c., zgodnie z którym wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się na piśmie albo ustnie do protokołu. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wnioski i oświadczenia składa się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Art. 760 § 1 k.p.c. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 125 k.p.c. – normuje możliwość składania wniosków i oświadczeń przez strony, uczestników, lecz także osoby nieuczestniczące w postępowaniu egzekucyjnym¹¹.

Jak trafnie podnosi M. Uliasz, konieczność takiego uzupełnienia tego przepisu wynika ze zmiany wprowadzonej w art. 125 § 2¹ zd. 1 k.p.c. Jak już zasygnalizowano – według tej regulacji – jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. W przeciwnym razie wyłączone byłoby odpowiednie stosowanie przepisu art. 125 § 2¹ k.p.c. w zakresie, w jakim dopuszcza on wybór wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przepisy art. 760 § 1 i 2 k.p.c. stanowiłyby bowiem regulacje szczególne, według których pisma procesowe w postępowaniu egzekucyjnym (czyli wnioski i oświadczenia, w tym także oświadczenia w ramach wysłuchania) składa się na piśmie albo ustnie do protokołu¹². Ta konstrukcja jest zgodna z ogólnymi unormowaniami art. 131¹ k.p.c., ponieważ opiera się na takich samych kryteriach: 1) regulacjach ustawy procesowej, które obligują do stosowania pośrednictwa systemu teleinformatycznego; 2) wyborze tej formy doręczeń jako wyłącznego trybu składania wniosków i oświadczeń.

¹¹ O. Marcewicz, *Komentarz do art. 760 k.p.c.*, [w:] *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania cywilnego*, pod red. A. Jakubeckiego, Lex 2016.

¹² M. Uliasz, *Komentarz do art. 760 k.p.c.*, [w:] *Informatyzacja..., op. cit.*

W ramach przepisów ogólnych dotyczących postępowania egzekucyjnego pojawia się również rozwiązanie odnoszące się do komunikacji między komornikiem sądowym a organami administracji publicznej. Zgodnie z art. 759² k.p.c. komornik dokonuje doręczeń administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 63a § 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 599 ze zm.; dalej: u.p.e.a.). Forma doręczenia przewidziana w tym przepisie ma charakter wyłączny¹³. Ze względu na fakt, że przepis ten obejmuje zarówno tryb doręczeń elektronicznych, jak i – na skutek odesłania do przepisów o egzekucji administracyjnej – sposób ich dokonywania, należy przyjąć, że do doręczeń tych nie znajduje zastosowania omówiony wyżej art. 131¹ k.p.c., dotyczący trybu i sposobu doręczeń elektronicznych w postępowaniu rozpoznawczym.

Obowiązek dokonywania doręczeń elektronicznych organom egzekucyjnym i podatkowym obejmuje wszystkie pisma komornika kierowane do tych organów w związku z prowadzonym postępowaniem egzekucyjnym. Odnosi się to również do postępowania w przedmiocie wykonania regulacji o udzieleniu zabezpieczenia oraz w wypadku innych czynności, do których stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji. Postanowienia art. 759² k.p.c. znajdują również odzwierciedlenie w rozwiązaniach szczegółowych dotyczących egzekucji sądowej i administracyjnej. Przepis art. 902² § 3 k.p.c. stanowi, że wykonując zajęcie wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku, organ podatkowy dokonuje doręczeń komornikowi wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 67 § 2c u.p.e.a. Odzwierciedleniem tej konstrukcji na

¹³ H. Pietrzkowski, *Komentarz do art. 759² k.p.c.*, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Lex 2016.

gruncie egzekucji administracyjnej są regulacje art. 63a § 1 u.p.e.a., zgodnie z którym doręczenia między administracyjnymi organami egzekucyjnymi oraz między organem egzekucyjnym a komornikiem sądowym dokonuje się z użyciem środków komunikacji elektronicznej. Wymóg ten odnosi się do doręczania pism w razie zbiegu egzekucji administracyjnych albo zbiegu egzekucji sądowych i administracyjnych. Unormowania te są bezpośrednio powiązane z art. 773² k.p.c., który nakłada na komornika obowiązek zawiadomienia administracyjnego organu egzekucyjnego o zbiegu egzekucji oraz przesłania odpisów pism i informacji związanych z przekazaniem temu organowi egzekucji sądowej do łącznego prowadzenia z egzekucją administracyjną. Natomiast art. 774 § 2 k.p.c. stanowi, że sądowy organ egzekucyjny, który przejął prowadzenie łącznie egzekucji sądowej i administracyjnej, na żądanie administracyjnego organu egzekucyjnego informuje ten organ o przebiegu egzekucji. W każdym z tych przypadków doręczenia elektroniczne stanowią obligatoryjny sposób komunikowania się między organem egzekucyjnym oraz organami administracyjnymi, w tym podatkowymi, jedynie w zakresie dokonywanych przez te organy czynności egzekucyjnych. Tym samym tryb doręczeń na podstawie art. 759² k.p.c. nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy organy te występują w innej roli, np. pracodawcy zobowiązanego do określonych czynności w ramach egzekucji z wynagrodzenia za pracę prowadzonej wobec pracownika organu administracyjnego.

Jednocześnie ustawodawca podjął próbę wykorzystania informatyzacji postępowania do podniesienia efektywności postępowania egzekucyjnego, a w konsekwencji – wprowadził rozwiązania pozwalające na wykorzystanie narzędzi elektronicznych i środków komunikowania się na odległość do prowadzenia niektórych sposobów egzekucji świadczeń pieniężnych.

Do tej grupy należą unormowania dotyczące składania oświadczeń w trakcie elektronicznej licytacji ruchomości (art. 879¹ i n. k.p.c.). W tym przypadku sprzedaż ruchomości odbywa się za pośrednictwem systemu

teleinformatycznego obsługującego licytację. Dla problematyki doręczeń i zawiadomień kluczowe znaczenie ma regulacja, zgodnie z którą w ramach tej formy licytacji o przybiciu komornik zawiadamia wierzyciela i dłużnika (art. 879⁷ § 1 k.p.c.). Ogólne sformułowanie tego przepisu wynika przede wszystkim z hybrydowego modelu postępowania, który pozwala na łączenie formy elektronicznej i tradycyjnej w aktach sprawy. W związku z tym doręczenie następuje albo w zwykłym trybie określonym w art. 131 i n. k.p.c., albo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Z tą ostatnią sytuacją mamy do czynienia, jeśli wierzyciel lub dłużnik wnieśli pismo za pomocą systemu teleinformatycznego i dokonali wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem tego systemu. Natomiast zawiadomienie o przybiciu zawsze doręcza się licytantom za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Tym samym doręczenie zawiadomienia licytantom, w tym nabywcy, następuje w trybie opisanym w art. 131¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Od chwili skutecznego doręczenia dłużnikowi, wierzycielowi, licytantom rozpoczyna swój bieg termin do wniesienia skargi na udzielenie przybicia (art. 767 § 4 k.p.c.).

Kolejnym tego rodzaju rozwiązaniem stworzonym z myślą o postępowaniu egzekucyjnym – wykorzystującym pośrednictwo systemu teleinformatycznego na potrzeby doręczeń i zawiadomień – jest wymiana pism odnosząca się do zajęcia rachunku bankowego. Zgodnie z art. 893^{2a} k.p.c. komornik doręcza pisma bankowi poprzez system teleinformatyczny obsługujący zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego, a bank wnosi pisma do komornika wyłącznie za pośrednictwem tego systemu. Konstrukcja ta jest spójna z postanowieniami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2015 r., poz. 128 i 559; dalej: p.b.), w myśl bowiem art. 112c ust. 1 tej ustawy banki prowadzą system teleinformatyczny obsługujący zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego. System ten może być prowadzony przez izbę rozliczeniową, o której mowa w art. 67 p.b., lub instytucję, o której mowa w art. 105 ust. 4 p.b.

Podstawowe znaczenie ma z pewnością prawidłowe określenie zakresu podmiotowego omawianego art. 893^{2a} k.p.c. Przepis ten nie ma

bowiem zastosowania do pism doręczanych przez komornika wierzytelowi i dłużnikowi (np. zawiadomień o zajęciu) ani do pism składanych przez strony komornikowi w ramach egzekucji z rachunku bankowego. Jednak dokonywanie tych czynności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wobec strony lub przez stronę jest możliwe, gdy strona wybierze wnoszenie pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nie zrezygnuje z doręczeń elektronicznych (art. 760 k.p.c.). Tym samym omawiane rozwiązanie stosuje się jedynie do wymiany pism między komornikiem a bankiem, i to wyłącznie w zakresie czynności związanych z zajęciem rachunku bankowego. Pisma komornika, które są doręczane elektronicznie bankowi, to przede wszystkim zawiadomienia o zajęciu: rachunku bankowego (art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.), rachunku wspólnego (art. 891¹ k.p.c.) oraz rachunku bankowego, na który wystawiono dowód imienny (art. 893¹ § 1 k.p.c.). Jednakże przepis ten odnosi się również do innych pism komornika kierowanych do banku, w szczególności ponagleń, zawiadomień o rozszerzeniu, ograniczeniu albo uchyleniu (odwołaniu) zajęcia, zawiadomień, że dłużnik korzysta z kwoty wolnej od zajęcia w ramach egzekucji z innego rachunku bankowego, zawiadomień dotyczących sposobu rozwiązania zbiegu egzekucji sądowych albo egzekucji administracyjnej i sądowej oraz zawiadomień o zwolnieniu spod zajęcia udziału w rachunku wspólnym (art. 891¹ § 1 k.p.c.). Pośrednictwo systemu teleinformatycznego odnosi się również do pism pochodzących od banku, lecz kierowanych do komornika, które są obligatoryjnie wnoszone przez ten podmiot do organu egzekucyjnego, a obejmuje wszelkie zawiadomienia o zaistnieniu zdarzeń mających wpływ na realizację obowiązków banku wynikających z zajęcia rachunku bankowego. Warto wskazać w tym względzie zawiadomienie o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty (art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.), powiadomienie o wstrzymaniu wypłaty zajętych kwot z powodu zbiegu egzekucji sądowych (art. 889 § 3 k.p.c.) czy też zawiadomienie o zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej (art. 891 k.p.c.). Jak wskazuje trafnie M. Uliasz, przepis art. 893^{2a} k.p.c. znajduje zastosowanie do zajęcia

każdego rachunku bankowego (zwykłego, wspólnego, oszczędnościowo-rozliczeniowego itd.), z którego może być prowadzona egzekucja, bez względu na jego rodzaj, walutę i przeznaczenie. Obowiązek posługiwania się systemem teleinformatycznym dotyczy nie tylko egzekucji *sensu stricto* (prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego), ale również postępowania w przedmiocie wykonania zabezpieczenia polegającego na zajęciu rachunku bankowego, i to bez względu na to, czy jest to zabezpieczenie konserwacyjne czy nowacyjne¹⁴. Szerzej rzecz ujmując, bank wnosi też za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pisma zawierające różnego rodzaju zapytania oraz odpowiedzi na pisma komornika. Co więcej, według M. Uliasa wymóg wniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego odnosi się również do skargi banku na czynności komornika albo na zaniechanie dokonania czynności przez komornika w ramach egzekucji z rachunku bankowego¹⁵.

Wprowadzone rozwiązania z zakresu postępowania egzekucyjnego stanowią kolejny etap rozwoju elektronizacji czynności procesowych na każdym etapie postępowania cywilnego. Ich praktyczne znaczenie można będzie ocenić dopiero po pewnym czasie. Niemniej jednak doświadczenia dotyczące elektronicznego zajęcia rachunku bankowego wskazują, że zastosowanie doręczeń elektronicznych w zakresie egzekucji świadczeń pieniężnych może w znaczącym stopniu zwiększyć skuteczność dokonywanych czynności egzekucyjnych.

4. Podsumowanie

Elektronizacja doręczeń i zawiadomień stanowi jeden ze skutków – po elektronicznym potwierdzeniu odbioru, stanowiącym alternatywę dla pisemnego potwierdzenia odbioru tradycyjnej korespondencji (art. 142 k.p.c.) – procesu informatyzacji postępowania cywilnego zmierzający do przyspieszenia i podniesienia skuteczności doręczeń sądowych i innych

¹⁴ M. Uliasz, *Komentarz do art. 893^{2a} k.p.c.*, [w:] *Informatyzacja...*, *op. cit.*

¹⁵ *Ibidem.*

organów prowadzących postępowanie. Oczywiście jest, że wobec traktowania postępowania egzekucyjnego jako elementu procedur kreowanych przez państwo, a gwarantujących obywatelowi realizację prawa do sądu, nie można pomijać go przy wdrażaniu rozwiązań wykorzystujących instrumenty elektroniczne i środki komunikacji na odległość. Gwarancyjny charakter doręczeń wyklucza dowolność ich kształtowania i obliuguje do przestrzegania reguł określonych w ustawie procesowej¹⁶. Doręczenia i zawiadomienia w formie elektronicznej są immanentnie powiązane z elektroniczną formą czynności dokonywanych przez organy sądowe i egzekucyjne oraz strony postępowania, która na skutek nowelizacji k.p.c. została rozszerzona poza ramy elektronicznego postępowania upominawczego, a także tak wyspecjalizowanych postępowań nieprocesowych, jak wieczystoksięgowe i rejestrowe.

Nie można uznać, że proces ukształtowania systemu doręczeń elektronicznych w postępowaniu rozpoznawczym i egzekucyjnym został zakończony, zważywszy że – jak zasygnalizowano wyżej – zostały wydane przepisy wykonawcze dotyczące tej formy doręczeń, jednak rozwiązania organizacyjne i techniczne mające podstawowe znaczenie w tej materii jeszcze nie powstały, także ze względu na bardzo długie *vacatio legis* wprowadzone przez ustawodawcę z uwagi na zakres niezbędnych nakładów i poziom skomplikowania procesu wdrożeniowego. System teleinformatyczny o charakterze ogólnym (czy też systemy teleinformatyczne stworzone z myślą o poszczególnych grupach czynności – np. w zakresie zajęcia rachunku bankowego) powinien zawierać nie tylko odpowiednio szerokie funkcjonalności, ale również właściwy poziom bezpieczeństwa dla użytkowników, a w konsekwencji – zapewniać im gwarancję prawidłowości postępowania. Przede wszystkim należy zaakceptować pogląd A. Kościółek, która wskazuje, że niewykorzystanie systemu doręczeń uwzględniającego korzystanie z adresów pocztowych zakładanych na serwerach komercyjnych zasługuje na pozytywną ocenę. W tym przypadku uzyskanie dostępu do konta jest tożsame

¹⁶ Postanowienie SN z 5 listopada 2015 r., III UZ 11/15, Lex, nr 2122400.

z możliwością dostępu do elektronicznych akt sprawy (bądź spraw), w której uczestniczy jego posiadacz. W związku z tym, że wszystkie czynności procesowe sądu elektronicznego podlegają utrwaleniu w obsługującym postępowanie systemie teleinformatycznym, akta elektroniczne obejmują wszystkie podlegające doręczeniom pisma¹⁷. Zastosowanie tak zakreślonej funkcji tego systemu, pomijając jeszcze inne niezbędne moduły, wyklucza sięgnięcie w tym przypadku po mechanizmy komercyjnej poczty elektronicznej.

Jednocześnie jednak warto dodać, że nawet po stworzeniu systemu teleinformatycznego (systemów teleinformatycznych) proces informatyzacji, także w zakresie doręczeń i zawiadomień, nie został jeszcze zakończony. Wystarczy wskazać takie obszary, jak elektronizacja egzekucji sądowej z nieruchomości czy wprowadzenie nowych konstrukcji podnoszących skuteczność egzekucji z dóbr cyfrowych. Obserwowany sukces rozwiązań, takich jak elektroniczne postępowanie upominawcze na etapie postępowania rozpoznawczego czy też elektroniczne zajęcie rachunku bankowego, pokazuje, że właściwie wdrożona i wykorzystywana elektronizacja pozwala przyspieszyć i podnieść skuteczność prowadzonych czynności, co wskazuje nieodwracalną tendencję zmian w k.p.c.

¹⁷ A. Kościółek, *Doręczenia elektroniczne – uwagi na tle obowiązującego stanu prawnego*, [w:] *eadem*, *Elektroniczne czynności procesowe w sądowym postępowaniu cywilnym*, Lex 2012.

STRESZCZENIE **O implementacji do polskiego porządku prawnego art. 41–43 rozporządzenia Bruksela I bis**

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych – tzw. Bruksela I bis – wprowadza zasadę, że orzeczenia wydawane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich, bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Rozwiązaniu temu towarzyszą dość niejasne przepisy regulujące problematykę tłumaczenia orzeczeń, które mają być wykonane w innym państwie członkowskim niż państwo ich wydania. Lektura ich w oderwaniu od ogólnych reguł prawa unijnego nie wystarcza do ich właściwego zrozumienia. Publikacja niniejsza stanowi próbę systemowej wykładni tych przepisów w świetle naczelnych zasad Unii Europejskiej, szczególnie zasady pomocniczości, a także odniesienie ich do prawa polskiego.

Słowa kluczowe: *prawo europejskie, tłumaczenie, wykonywanie orzeczeń, uznawanie orzeczeń*

SUMMARY **On the Implementation of Art. 41–43 of the Brussels I bis Regulation into the Polish Legal Order**

Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters – Brussels I bis introduces the principle that judgments issued in one Member State are recognized in other Member States without the need for special proceedings. This solution is accompanied by rather vague rules governing the translation of judgments to be enforced in a Member State other than the Member State of origin. Reading them apart from the general rules of EU law is not sufficient for their proper understanding. This publication is an attempt at systematic interpretation of these provisions in the light of the principles of the European Union, particularly the principle of subsidiarity, and their reference to the Polish law.

Keywords: *EU law, translation, enforcement, recognition of judgments*

O implementacji do polskiego porządku prawnego art. 41–43 rozporządzenia Bruksela I bis

Analiza prawodawstwa unijnego

Przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych¹ wprowadziły w prawie Unii Europejskiej poważne zmiany w zakresie wykonywania orzeczeń wydanych przez sąd jednego państwa członkowskiego w innym państwie wspólnego obszaru prawnego. W art. 36 tego aktu prawnego zawarto nową zasadę, że orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich, bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

Jeszcze dalej idzie zasada bezpośredniego wykonywania orzeczenia wydanego w jednym państwie członkowskim przez organy egzekucyjne innego państwa. Zawarto ją w art. 39 rozporządzenia, który stanowi, że orzeczenie wydane w państwie członkowskim, które jest wykonalne w tym państwie członkowskim, jest wykonalne w innym państwie członkowskim, bez potrzeby stwierdzania jego wykonalności. Zasada ta stanowi prawdziwą rewolucję.

¹ Tzw. Bruksela I bis (Dz.Urz. UE L z 2012 r. Nr 351, s. 1).

Powyższe rozporządzenie zastąpiło rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych – tzw. Bruksela I², które regulowało, jak wskazuje jego tytuł, jurysdykcję i uznawanie orzeczeń. Zgodnie z art. 38 ust. 1 tego aktu orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim – i w tym państwie wykonalne – wykonywane były w innym państwie członkowskim, jeżeli ich wykonalność w nim została stwierdzona na wniosek uprawnionego. W myśl ust. 2 tegoż artykułu, w Zjednoczonym Królestwie orzeczenie takie jest wykonywane w Anglii i Walii, w Szkocji lub w Irlandii Północnej, jeżeli na wniosek uprawnionego zostanie zarejestrowane do wykonania w odnośnej części Zjednoczonego Królestwa. Stwierdzenie wykonalności nazywane jest *exequatur*. W myśl art. 41 jedynym warunkiem *exequatur* jest spełnienie wymogów formalnych przewidzianych przez omawiany akt prawny. Na podstawie cytowanego przepisu w polskim k.p.c. obowiązywała zasada uznawania orzeczeń przez nadawanie im klauzuli wykonalności – na mocy art. 1153¹³.

W myśl art. 42 ust. 1 nowego rozporządzenia – Brukseli I bis – do wykonania orzeczenia sądu jednego państwa członkowskiego UE w innym państwie Wspólnoty konieczne jest przedstawienie właściwemu organowi egzekucyjnemu odpisu orzeczenia spełniającego warunki niezbędne do stwierdzenia jego autentyczności (lit. A) oraz zaświadczenia potwierdzającego wykonalność orzeczenia i zawierającego wyciąg z orzeczenia, a w stosownych przypadkach – również odpowiednie informacje o podlegających zwrotowi kosztach postępowania i naliczeniu odsetek (lit. B).

Zgodnie z cytowanym przepisem do celów wykonania w państwie członkowskim orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim wnioskodawca przedstawia właściwemu organowi egzekucyjnemu:

² Dz.U. UE L z 2001 r. Nr 12, s. 1, dalej: rozp. nr 44/2001.

³ Przepis ten uchylono na mocy ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 5 grudnia 2014 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 2).

- a) odpis orzeczenia spełniający warunki niezbędne do stwierdzenia jego autentyczności;
- b) zaświadczenie wydane zgodnie z art. 53, potwierdzające wykonalność orzeczenia i zawierające wyciąg z orzeczenia, a w stosownych przypadkach – również odpowiednie informacje o podlegających zwrotowi kosztach postępowania i naliczeniu odsetek.

W myśl art. 42 ust. 3, w razie konieczności właściwy organ egzekucyjny może zażądać od wnioskodawcy przedstawienia – zgodnie z art. 57 – tłumaczenia lub transliteracji treści zaświadczenia.

Przepis art. 42 ust. 4 stanowi natomiast, że właściwy organ egzekucyjny może zażądać od wnioskodawcy przedstawienia tłumaczenia orzeczenia wyłącznie wtedy, gdy organ ten nie jest w stanie prowadzić postępowania bez takiego tłumaczenia.

Zgodnie z art. 57 ust. 1 rozporządzenia, jeżeli na jego mocy wymagane jest tłumaczenie lub transliteracja, są one dokonywane na język urzędowy danego państwa członkowskiego bądź, jeśli w tym państwie członkowskim obowiązuje więcej języków urzędowych, na język urzędowy lub jeden z języków urzędowych, w jakich zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego prowadzi się postępowanie sądowe w miejscu, w którym powołano się na orzeczenie wydane w innym państwie członkowskim albo złożono wniosek.

Lektura cytowanych wyżej przepisów rozporządzenia nr 1215/2012 może na pierwszy rzut oka stwarzać wrażenie, że akt ten jako zasadę ustanawia pełen obrót dokumentami będącymi tytułami wykonawczymi bez ich tłumaczenia na język państwa wykonania. Analizy zacytowanych przepisów należy dokonać jednak systemowo, na tle innych uregulowań prawa Unii Europejskiej. Jedną z podstawowych reguł tego prawa, wynikającą wprost z art. 5 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, jest to, że wszystkie kompetencje nieprzyznane Wspólnocie w traktatach należą do Państw Członkowskich. Jest to tzw. zasada pomocniczości. Żaden traktat nie daje natomiast Unii prawa do stanowienia o językach urzędowych, w tym również stosowanych w wymiarze sprawiedliwości.

Co więcej, z art. 3 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej wynika poszanowanie dla jej różnorodności językowej. Regułę tę potwierdzał w swoich orzeczeniach wielokrotnie Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁴.

Kwestię współpracy sądowej w sprawach cywilnych uregulowano w traktatach dość skromnie. W art. 81 ust. 2 lit. a Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej jako cel wskazano wzajemne uznawanie oraz wykonywanie przez Państwa Członkowskie orzeczeń sądowych i pozasądowych.

W świetle powyższych uregulowań europejskich uznać należy, że ich celem nie jest umożliwienie obywatelom państw członkowskich posługiwania się własnym językiem przed organami innego państwa członkowskiego czy, wężiej rzecz ujmując, przed jego sądami. Zasada ta obowiązuje przy tym niezależnie od tego, czy chodzi o dokonywanie czynności o charakterze rozpoznawczym, czy wykonawczym.

Poszukując *ratio legis* omawianego rozwiązania unijnego, należy zwrócić uwagę na fakt, że ustawodawstwo wspólnotowe przeznaczone jest co do zasady do stosowania we wszystkich państwach członkowskich, w tym wielojęzycznych. Cytowany wyżej art. 42 rozporządzenia Bruksela I bis musiał być sformułowany w taki sposób, aby nadawał się do zastosowania w państwach z jednym dominującym językiem (np. Polska, Francja, Czechy, Niemcy, Węgry). Stwierdzić należy, że stworzono go przede wszystkim z myślą o państwach wielojęzycznych, takich jak Belgia (język francuski i flamandzki) czy Hiszpania (język hiszpański, kataloński i baskijski). W takich krajach normalnym zjawiskiem jest to, że organ egzekucyjny posługuje się innym językiem niż strona. Ustawodawstwa takich państw przewidują rozwiązania, których celem jest dostarczenie stronie sporu sądowego czy też – na dalszym etapie – dłużnikowi, niezbędnych pism w języku, którym posługuje się dana osoba.

⁴ C 379/87, Anita Groener v. Minister for Education and the City of Dublin Vocational Educational Committee; C 391/09, Malgożata Runevič-Vardyn i Łukasz Paweł Wardyn przeciwko Vilniaus miesto savivaldybės administracija i inni – w orzeczeniu tym Trybunał nie uznał żądań Polaków zamieszkujących na Litwie odnośnie do polskiej pisowni nazwisk, twierdząc, że przymus ich litewskiego zapisu nie jest dyskryminujący; C 208/09 Ilonka Sayn-Wittgenstein przeciwko Landeshauptmann von Wien. Orzeczenia cytowane za: curia.europa.eu.

Cytowane wyżej przepisy prawa unijnego, dotyczące obowiązku dostarczenia organowi egzekucyjnemu czy dłużnikowi tytułu wykonawczego w innym języku, jeżeli ten tego zażąda, mają na celu przede wszystkim zapewnienie prawidłowego funkcjonowania organów egzekucyjnych oraz ochronę dłużników w państwach wielojęzycznych.

Normalną praktyką w obrocie międzynarodowym jest posługiwanie się tłumaczeniami dokumentów, a w postępowaniach sądowych czy w toku wykonywania orzeczeń – tłumaczeniami urzędowymi. Przy wprowadzeniu zasady, że orzeczenia sądowe z państw członkowskich są wykonalne bezpośrednio w innych państwach, unijny prawodawca założył konieczność posługiwania się nimi. Stąd regulacja cytowanego wyżej art. 57 ust. 1 rozporządzenia, wymagająca od wierzyciela złożenia tłumaczenia na język urzędowy lub jeden z języków urzędowych, w jakich zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego prowadzi się postępowanie sądowe w miejscu, w którym powołano się na orzeczenie wydane w innym państwie członkowskim lub złożono wniosek. Obowiązek złożenia tłumaczenia obwarowany jest swoistym warunkiem. Przepis stanowi, że składa się je, jeżeli jest „wymagane”. To niejasne sformułowanie stanowi odesłanie do prawodawstw krajowych państw członkowskich w rozumieniu sformułowanej w art. 5 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej zasady pomocniczości. Ustawodawstwa te określają swoje języki urzędowe. Jeżeli tytuł wykonawczy sporządzony jest w jakimś języku urzędowym, a w państwie jego wykonania obowiązuje inny język, to znaczy, że tłumaczenie jest wymagane. Jednocześnie tłumaczenie nie jest wymagane, jeśli tytuł wykonawczy sporządzono w innym państwie, w języku, który jest językiem urzędowym państwa jego wykonania. Jako przykład podać można wyrok sądu belgijskiego, który sporządzono po francusku, a wykonywany jest we Francji, czy wydany po niemiecku wyrok sądu austriackiego, który jest lub ma być wykonywany w Niemczech.

Cytowany wyżej art. 42 ust. 4 rozporządzenia, w myśl którego organ egzekucyjny zażąda od wnioskodawcy przedstawienia tłumaczenia orzeczenia wyłącznie wtedy, gdy nie jest w stanie prowadzić postępowania

bez takiego tłumaczenia, jest również typowym przepisem przeznaczonym do stosowania w wielojęzycznych państwach członkowskich. Może się przecież okazać, że wierzyciel dostarczył takiemu organowi odpis orzeczenia z tłumaczeniem na jeden z języków urzędowych państwa wykonania, którym organ ten akurat nie włada. *Ratio legis* przepisu jest umożliwienie organowi zażądania innego tłumaczenia. Sformułowanie „wyłącznie wtedy, gdy nie jest w stanie prowadzić postępowania bez takiego tłumaczenia” ma z założenia ograniczyć możliwość żądania tłumaczenia w celu utrudnienia stronie prowadzenia egzekucji, przez żądanie tłumaczenia na więcej języków urzędowych w sytuacji, gdy organ i dłużnik władają językiem, w którym go sporządzono bądź na który go już przetłumaczono. Niezbędność tłumaczenia zachodzi bowiem również wtedy, gdy organ egzekucyjny włada językiem, w którym sporządzono tytuł wykonawczy bądź jego tłumaczenie, ale dłużnik włada innym, obowiązującym w państwie wykonania i w miejscu jego zamieszkania, językiem urzędowym niż organ egzekucyjny.

W świetle powyższych rozważań dokonać należy wykładni kolejnego przepisu rozporządzenia, a mianowicie – art. 43 ust. 1, w myśl którego jeżeli wystąpiono o wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim, zaświadczenie wydane zgodnie z art. 53 (dotyczące wykonalności orzeczenia – w formie określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia) zostaje doręczone osobie, wobec której występuje się o wykonanie orzeczenia przed pierwszym środkiem wykonawczym. Zaświadczenie doręczane jest wraz z orzeczeniem, jeżeli przedmiotowe orzeczenie nie zostało uprzednio doręczone tej osobie.

W myśl art. 43 ust. 2, w przypadku gdy osoba, wobec której wystąpiono o wykonanie orzeczenia, ma miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie pochodzenia, osoba ta może zażądać tłumaczenia orzeczenia, aby sprzeciwić się wykonaniu, jeżeli orzeczenie nie zostało sporządzone w jednym z poniższych języków lub gdy nie dołączono do niego tłumaczenia na jeden z poniższych języków:

- a) język, który ta osoba rozumie;

b) język urzędowy państwa członkowskiego, w którym ta osoba ma miejsce zamieszkania, lub, jeżeli w tym państwie obowiązuje kilka języków urzędowych, język urzędowy albo jeden z języków urzędowych obowiązujących w miejscu, w którym ta osoba ma miejsce zamieszkania.

W dalszej części przepisu unijny ustawodawca ogranicza możliwość zastosowania przymusu wobec dłużnika jedynie do środków zabezpieczających, jeżeli tłumaczenia orzeczenia zażądano na mocy akapitu pierwszego, aż do chwili doręczenia tłumaczenia osobie, wobec której wystąpiono o wykonanie orzeczenia. Ograniczenie to jednak nie ma zastosowania, jeżeli orzeczenie już zostało doręczone osobie, wobec której wystąpiono o wykonanie orzeczenia, w jednym z języków, o których mowa w akapicie pierwszym, lub wraz z tłumaczeniem na jeden z tych języków.

Pobieżna lektura cytowanych przepisów art. 43 rozporządzenia może sugerować, że doręczeń dla dłużnika dokumentów tłumaczonych na zrozumiały przezeń język dokonywać należy tylko na jego żądanie. Trzeba jednak zauważyć, że przepisy zawarte w art. 43 odnoszą się jedynie do zaświadczeń o wykonalności wydawanych na wniosek każdej zainteresowanej strony na mocy art. 53 rozporządzenia, nie zaś do innych dokumentów, a w szczególności do orzeczeń, na podstawie których jest lub ma być prowadzona egzekucja. Biorąc pod uwagę przeprowadzone powyżej wywody na temat tego, w jakim języku powinien być sporządzony tytuł wykonawczy doręczany organowi egzekucyjnemu, a potem dłużnikowi, uznać należy, że przepisy art. 43 wprowadzono na wypadek, gdyby dłużnik nie otrzymał wraz z zaświadczeniem lub wcześniej odpisu tytułu wykonawczego w języku, który rozumie, bądź języku państwa członkowskiego, w którym ta osoba ma miejsce zamieszkania, albo, jeżeli w tym państwie obowiązuje kilka języków urzędowych, język urzędowy bądź jeden z języków urzędowych obowiązujących w miejscu, w którym ta osoba ma miejsce zamieszkania. Art. 43 stanowi w zamyśle unijnego prawodawcy ostateczne zabezpieczenie dłużnika przed prowadzeniem przeciwko niemu egzekucji w języku, którego on nie rozumie. Przepis art. 43 ust. 2 zrównuje przy tym język zrozumiały dla strony z językiem

urzędowym jej miejsca zamieszkania. Przepis ten stanowi swoiste domniemanie prawne, że dana osoba zna język miejsca swojego zamieszkania. O funkcji art. 43 świadczy przy tym przepis z ust. 2, że w odniesieniu do dłużnika nie obowiązuje zakaz stosowania środków przymusu poza tymi, które mają jedynie charakter zabezpieczenia, o ile doręczono już stronie tłumaczenie wykonywanego orzeczenia na jeden z wskazanych w przepisie języków. Z brzmienia art. 43 ust. 2 rozporządzenia wynika również to, że dłużnik nie może domagać się doręczenia zaświadczenia o wykonalności orzeczenia wydanego w trybie art. 53 na język urzędowy miejsca zamieszkania (art. 43 ust. 2 lit. b), jeżeli otrzymał już orzeczenie w języku, który rozumie (art. 43 ust. 2 lit. a). Jak się wydaje, chodzi tu o otrzymanie odpisu orzeczenia w jednym ze wskazanych języków w postępowaniu wykonawczym, a nie kiedykolwiek, np. w postępowaniu rozpoznawczym. Wynika to z faktu, że całe omawiane rozporządzenie reguluje procedurę wykonywania orzeczeń, nie odnosząc się w żaden sposób do etapu merytorycznego rozpoznania sprawy, w toku której wydano wykonywane orzeczenie.

Reasumując, należy stwierdzić, że ustawodawstwo Unii Europejskiej zmierza do ochrony dłużników przed egzekucją prowadzoną na podstawie niezrozumiałych dla nich tytułów wykonawczych.

Analiza ustawodawstwa polskiego w świetle prawa unijnego

Przechodząc do analizy ustawodawstwa polskiego, wypada zacząć od stwierdzenia, że nie dopuszcza ono co do zasady do użytku urzędowego innych języków niż polski. W art. 27 konstytucji sformułowano zasadę, że w Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Ten sam artykuł stanowi, że zasada ta nie narusza praw mniejszości narodowych. Przepis nie zawiera definicji języka urzędowego, a zatem przyjąć należy, że jest to narzędzie porozumienia się, komunikacji osoby fizycznej z organami władzy publicznej i podległymi im instytucjami oraz podmiotami w związku z wykonywaniem przez nie zadań

publicznych. Język urzędowy jest stosowany również w kontaktach między organami władzy publicznej oraz między nimi a podległymi im instytucjami i podmiotami⁵.

Należy się zgodzić, że jednoznaczne, kategoriyczne brzmienie art. 27 Konstytucji RP nie daje możliwości odejścia od stosowania języka polskiego jako języka urzędowego. Respektuje pod tym względem jedynie prawa językowe mniejszości narodowych ustanowione w ratyfikowanych umowach międzynarodowych. Status języka polskiego, podniesiony do rangi konstytucyjnej, niewątpliwie nobilituje język polski na tle innych języków używanych wśród ludności zamieszkującej obszar RP⁶. Prawa procesowe cudzoziemców w postępowaniach przed organami polskimi realizowane są przede wszystkim przez udział w nich tłumaczy, regulowany np. w art. 256 i 265 k.p.c.⁷

W myśl art. 87 konstytucji źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. W myśl art. 91 ust. 3 Konstytucji jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowiące jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami. Przepis ten określa miejsce rozporządzeń unijnych w hierarchii źródeł prawa jako aktów o charakterze ponadustawowym, a jednocześnie o randze niższej niż Konstytucja. Biorąc pod uwagę, że akty takie wydawane są na podstawie traktatów unijnych, wskazać należy, że mają one moc obowiązującą niższą od nich. Z przepisu tego wynika hierarchia mocy obowiązującej źródeł prawa w Polsce, w której przepisy unijne, w tym traktaty, mają rangę niższą od konstytucji. Gdyby więc nawet traktaty czy inne normy europejskie próbowały narzucić polskim organom sądowiczym język obcy (choć, jak wskazano wyżej,

⁵ Tak B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, komentarz*, wyd. 2, Warszawa 2012, komentarz do art. 27.

⁶ Tak K. Kubuj, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, pod red. M. Safjana i L. Boska, t. 1, Warszawa 2016, komentarz do art. 27.

⁷ *Ibidem*, komentarz do art. 27.

próby takie nie mają miejsca), nie mogłyby mieć w Polsce zastosowania ze względów konstytucyjnych. W świetle cytowanego art. 27 konstytucji i jego usytuowania w hierarchii norm prawnych w Polsce, a także wykładni systemowej norm prawa europejskiego, należy uznać, że cytowane wyżej przepisy rozporządzenia nr 1215/2012 stanowią jedynie ewentualne wyjątki od zasady stosowania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej własnych języków urzędowych. Aktem ustawowym, który konkretyzuje konstytucyjną zasadę języka urzędowego, jest ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim⁸. W myśl art. 4 ust. 1 język polski jest językiem urzędowym konstytucyjnych organów państwa. Do organów takich zaliczają się m.in. sądy, wymienione w art. 10 ust. 2 konstytucji jako organy władzy sądowniczej. Zasada używania języka polskiego jako urzędowego dotyczy również komorników sądowych jako organów działających przy sądach rejonowych. Wynika ona stąd, że przepisy konstytucji, a zwłaszcza cytowany wyżej art. 27, nie dają podstaw do uznania, aby od obywateli polskich można było wymagać znajomości innych języków niż język polski⁹.

Z powyższych względów należy uznać, że organ egzekucyjny nie ma obowiązku znać innych języków niż polski oraz ma prawo żądać stosowanych tłumaczeń, w tym również tytułu wykonawczego i wszelkich zaświadczeń. Zastosowanie znajduje tu odpowiednio art. 256 k.p.c. – na zasadzie art. 13 § 2 k.p.c. W myśl tego przepisu sąd może zażądać, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego. Pozostaje przy tym pytanie, pod jakim rygorem organ egzekucyjny powinien wezwać wierzyciela do złożenia odpowiedniego tłumaczenia. Należy uznać, że wezwanie to winno nastąpić w trybie usuwania braków formalnych wniosku o wszczęcie egzekucji, a więc pod rygorem zwrotu wniosku. Przepis ten znajdzie zastosowanie zarówno w sytuacji, w której organ egzekucyjny wie, że chodzi o wniosek o wszczęcie egzekucji, jak i wtedy, gdy w przypadku braku znajomości języka obcego komornik

⁸ T.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224 z późn. zm.

⁹ Tak NSA w wyroku z 29 listopada 2012 r., I GSK 84/12, www.orzeczenia.com.pl.

w ogóle nie będzie mógł się zorientować, czy dane pismo stanowi wniosek o wszczęcie egzekucji.

Przedstawione wyżej przepisy służą raczej temu, aby nie doprowadzić do sytuacji, w której organ egzekucyjny, władający danym językiem obcym w sposób umożliwiający swobodne posługiwanie się tym językiem w odniesieniu do dokumentów sądowych i urzędowych, a więc faktycznie nie gorzej niż profesjonalny tłumacz, nie musiał korzystać niejako w sztuczny i wymuszony sposób z pomocy tłumacza. Odgrywają one rolę analogiczną do tej, jaką spełnia w postępowaniu rozpoznawczym art. 256 k.p.c., nienakazujący sędziemu powołania biegłego tłumacza w sytuacji, w której poradzi sobie bez niego.

Jedynym przepisem implementującym opisane wyżej rozwiązania rozporządzenia Bruksela I bis do prawa polskiego jest art. 1153¹⁷ k.p.c. W myśl § 1 w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego z innego państwa UE, wraz z zawiadomieniem o wszczęciu egzekucji, organ egzekucyjny doręcza dłużnikowi także określone w przepisach rozporządzenia nr 1215/2012 zaświadczenie wystawione w państwie członkowskim Unii Europejskiej, z którego pochodzi tytuł wykonawczy. Zgodnie z § 2, jeżeli dłużnik zażądał tłumaczenia tytułu wykonawczego zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1215/2012, organ egzekucyjny ogranicza egzekucję do środków zabezpieczających, stosując odpowiednio przepisy o sposobach zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu zabezpieczającym. Dalsze czynności egzekucyjne są dopuszczalne po doręczeniu tłumaczenia dłużnikowi. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Zacytowany wyżej przepis dotyczy zawiadomienia dłużnika o wszczęciu egzekucji. Nie dokonując w tym miejscu głębszej analizy systemowej całego art. 1153¹⁷ k.p.c., a jedynie odnosząc się do słów o obowiązku przetłumaczenia tytułu wykonawczego na żądanie dłużnika, należy wskazać, że lektura samego tylko przepisu, w oderwaniu od opisanych wyżej reguł ogólnych dotyczących języka stosowanego przez polskie organy władzy sądowej, w tym przez komorników, może prowadzić do wyciągnięcia

z niego błędnych wniosków. Można bowiem odnieść wrażenie, że przepis tego artykułu, w szczególności § 2, nakazuje komornikowi prowadzenie egzekucji pomimo braku tłumaczeń urzędowych złożonych przez wierzyciela dokumentów. Tymczasem przepis ten dotyczy jedynie wyjątkowego przypadku, gdy organ egzekucyjny zna język obcy, w którym sporządzono tytuł wykonawczy, i odstąpił od opisanych wyżej ogólnych reguł upoważniających go do żądania tłumaczenia złożonych dokumentów na język polski. Co więcej, organ egzekucyjny winien żądać tłumaczenia na język urzędowy złożonych dokumentów także wtedy, gdy sam zna język, w którym je sporządzono, ale może z dużym prawdopodobieństwem przypuszczać, że dłużnik nie włada danym językiem obcym, czyli w praktyce – prawie zawsze. Wypada bowiem w tym miejscu cytować przytoczony już wyżej przepis art. 42 ust. 4 rozporządzenia nr 1215/2012, w myśl którego właściwy organ egzekucyjny może zażądać od wnioskodawcy przedstawienia tłumaczenia orzeczenia wyłącznie wówczas, gdy organ ten nie jest w stanie prowadzić postępowania bez takiego tłumaczenia. Niemożliwość prowadzenia postępowania bez tłumaczenia zachodzi bowiem nie tylko wtedy, gdy danego języka nie zna organ egzekucyjny, ale i wtedy, gdy nie zna go dłużnik. Chodzi bowiem nie tylko o samą możliwość dokonywania czynności egzekucyjnych, ale i o czynienie tego w sposób zapewniający poszanowanie praw obu stron, w tym i dłużnika. Z tego względu przepis art. 1153¹⁷ § 2 k.p.c. znajdzie zastosowanie jedynie w zakresie marginalnym. Jak się wydaje, można podać tylko jeden przykład sytuacji, w której na pewno da się go zastosować i nie żądać tłumaczenia tytułu wykonawczego. Komornik może postąpić tak wówczas, gdy sam zna język, w którym sporządzono tytuł, a ponadto ma poważne podstawy, aby sądzić, że zna go również dłużnik. Założenie takie przyjąć może natomiast np. wtedy, gdy dłużnik pochodzi z tego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym wystawiono tytuł wykonawczy, czy też jest tłumaczem z tego języka.

Dokonanej powyżej wykładni systemowej nie zmienia w żadnym stopniu art. 1135¹ § 2 k.p.c., w myśl którego jeżeli sąd lub inny organ państwa

obcego zwróci się do sądu o doręczenie pisma sądowego osobie przebywającej w Rzeczypospolitej Polskiej, nie dołączając tłumaczenia tego pisma na język polski, doręcza się je odbiorcy, o ile zechce je przyjąć¹⁰. Odbiorcę, który odmawia przyjęcia pisma, należy pouczyć o możliwości wystąpienia w związku z tym niekorzystnych skutków prawnych za granicą. Przepis ten wprowadza zasadę wyjątkowości dokonywania tłumaczeń w wypadku doręczeń zagranicznych. Zwrócić należy jednak uwagę, że odnosi się jedynie do postępowań przed organami państw obcych, w których samo doręczenie następuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Nie dotyczy więc w żaden sposób procedowania przed organami polskimi.

Podsumowując powyższe rozważania, wypada wskazać, że przepisy rozporządzenia nr 1215/2012, jak również przepisy implementujące je do polskiego ustawodawstwa krajowego, nie naruszają zasady, że językiem urzędowym w Rzeczypospolitej Polskiej jest język polski, a jedynie wskazują na możliwe wyjątki od tej zasady, określone w dodatku w sposób dość wąski. Rozbudowanie tych przepisów ma na celu ochronę praw dłużnika w sytuacji, w której zachodzi możliwość, że tytuł wykonawczy wystawiono w języku dla niego niezrozumiałym. Prawidłowe ich stosowanie wymaga dokonania szerszej wykładni o charakterze systemowym.

¹⁰ Zupełnie odmienny sposób interpretacji cytowanych w niniejszym artykule przepisów przedstawia P. Grzegorzczak w publikacji „Egzekucja sądowa w świetle przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego” pod red. A. Marciniaka, Currenda, Sopot 2016. Na str. 143–146. Autor prezentuje rozumienie przepisów bliskie ich literalnemu brzmieniu, stwierdzając nawet, że okoliczność, iż organ egzekucyjny nie zna języka, w którym zostało sporządzone orzeczenie, nie jest równoznaczna z niemożnością prowadzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie tego orzeczenia. Zdaniem autora wykonalność takiego orzeczenia zapewnia obligatoryjnie załączane wielojęzyczne zaświadczenie wydawane na podstawie art. 53 Rozporządzenia Bruksela I bis.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:

79 zł brutto

Problematyka osób z zaburzeniami psychicznymi

Aspekty medyczne i prawne

Kinga Flaga-Gieruszyńska
Beata Karakiewicz
Aleksandra Klich
redakcja naukowa

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

59,25 zł brutto

25% rabatu
i wysyłka gratis!

Monografia zawiera
pogłębione analizy
odnoszące się do
aspektów medycznych
zaburzeń psychicznych,
a przede wszystkim
– szczególnie ważnych
problemów prawnych
dotykających osoby
z zaburzeniami
psychicznymi o różnym
charakterze i stopniu.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

STRESZCZENIE **Skarga na czynności komornika – problemy intertemporalne. Uwagi praktyczne**

Opracowanie dotyczy dokonanej ustawą z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311) nowelizacji postępowania egzekucyjnego, m.in. w zakresie dotyczącym sposobu wnoszenia skargi na czynności komornika sądowego. Wprowadzone rozwiązania mają wymiar wręcz rewolucyjny, jeśli zważyć, że przez 50 lat obowiązywania Kodeksu postępowania cywilnego sposób wnoszenia skarg na czynności komornika sądowego pozostawał niezmienny. Od 8 września 2016 r., tj. od wejścia w życie wspomnianej wyżej nowelizacji, skargi te wnosi się nie jak uprzednio do sądu rejonowego, który je rozpoznawał, lecz do komornika sądowego, którego czynność podlega zaskarżeniu. Co do zasady, jest to nowelizacja słuszna i wydatnie przyspieszająca rozpoznanie skargi. Niemniej przepisy przejściowe omawianej ustawy pozostawiły pole do interpretacji w zakresie przepisów, jakie winny być stosowane do rozpoznania skargi w kontekście daty wszczęcia postępowania egzekucyjnego lub wniesienia samej skargi. Autor opracowania wykazuje, że zgodnie z zasadą jednności postępowania, skargi dotyczące czynności komorników sądowych w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych przed 8 września 2016 r. winny być rozpoznawane na dotychczasowych zasadach. Natomiast art. 767 § 5 k.p.c., dodany ustawą z 10 lipca 2015 r., będzie miał zastosowanie dopiero do skarg wniesionych w toku postępowań egzekucyjnych wszczętych po wejściu w życie omawianej nowelizacji.

Słowa kluczowe: *skarga na czynności komornika, postępowanie egzekucyjne, zasada jednności postępowania*

SUMMARY **Complaint on the Judicial Officer's Actions – Intertemporal Problems. Practical Remarks**

Amendment to the Civil Code Procedure, that became a law on the 8th of September 2016, made revolutionary changes in the area of complaint on the

judicial officer's actions. For nearly 50 years it remained unchanged till last September. Since then, complaints are not requested to the court of justice, as it was for the last 50 years, but straight to judicial officer, whose action has been contested. The amendment is justified because it speeds up complaint's examination. However, the transitional provisions of the law in question, left open to interpretation in terms of regulations, which should be appropriate to entertain the action in the context of the date of initiation of enforcement proceedings or bring the complaint itself. The article shows that, in accordance with the principle of unity of conduct, complaints regarding the activities of judicial officers in enforcement proceedings instituted before the 8th of September 2016 should be recognized under the existing rules. While the art. 767 § 5 of the Civil Code Procedure, added by the law of 10th of July 2015, will apply only to actions brought in the course of enforcement proceedings instituted after the entry into force of the amendment.

Keywords: *complaint on the judicial officer's actions, enforcement proceedings, the principle of unity of conduct*

Skarga na czynności komornika – problemy intertemporalne. Uwagi praktyczne

Nowelizując gruntownie postępowanie egzekucyjne, ustawodawca z dniem 8 września 2016 r. wprowadził wręcz rewolucyjne zmiany w obszarze tak ważkim, jak skarga na czynności komornika sądowego¹. Przepis art. 767 k.p.c.², bo o nim mowa, od swojego wejścia w życie 1 stycznia 1965 r.³ był nowelizowany jedynie trzykrotnie, a pierwszy raz – dopiero ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 172, poz. 1804)⁴. Rewolucyjność omawianej nowelizacji polega na wyłączeniu *explicite* pewnych czynności spod zaskarżenia skargą oraz,

¹ Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311).

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1822).

³ Data wejścia w życie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296).

⁴ Nowelizacja ta weszła w życie 5 lutego 2005 r.; kolejna nowelizacja nastąpiła z dniem 3 maja 2012 r. na mocy ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 Nr 233, poz. 1381), trzecią i ostatnią jest zaś omawiana nowela.

⁵ Zgodnie z art. 767 § 1¹ k.p.c. (art. 2 pkt 64 lit. a ustawy nowelizującej z 10 lipca 2015 r.), skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług.

co chyba najważniejsze, zmianie sposobu jej wnoszenia, tj. podmiotu, do którego należy ją wnieść. Od samego początku obowiązywania Kodeksu postępowania cywilnego, tj. od 1 stycznia 1965 r., skargę wносиło się do sądu, najpierw powiatowego, potem – rejonowego, który ją rozpoznawał. Nowelą z 2 lipca 2004 r. wprowadzono konieczność przesłania komornikowi sądowemu odpisu skargi, który w terminie trzech dni na piśmie sporządzał uzasadnienie dokonania zaskarżonej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazywał je wraz z aktami sprawy do sądu, do którego skargę wniesiono, chyba że skargę w całości uwzględniał, o czym zawiadamiał sąd i skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczyło. Ustawodawca postanowił przyspieszyć ten proces i zadecydował, że od 8 września 2016 r. skargę na czynności komornika sądowego wnosi się bezpośrednio do organu prowadzącego to postępowanie. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej, albo przyczyn jej zaniechania oraz przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że w całości uwzględnia skargę. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których to uwzględnienie dotyczy⁶. Jak każda ustawa nowelizująca, także ustawa z 10 lipca 2015 r. zawiera przepisy przejściowe, precyzujące które przepisy i w jakim brzmieniu należy stosować do postępowań wszczętych przed wejściem w życie nowelizacji i po wejściu.

Generalną normę w powyższym zakresie zawiera art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311). Stanowi on mianowicie, że przepisy ustaw zmienianych w art. 2 i art. 3, w brzmieniu nadanym tą ustawą, stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie. Dalej wymienione są wyjątki od powyższej reguły, tj. przepisy, które stosuje się bez

⁶ Art. 2 pkt 64 lit. c ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 1311) – § 5 art. 767 k.p.c.

względu na datę wszczęcia postępowania (art. 21 ust. 2–10 ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1311). Artykuł 767 k.p.c. nie został wymieniony wśród tych wyjątków. Rodzi to podstawowe pytanie: do kogo należy wnosić skargi po 8 września 2016 r. – do sądu rejonowego czy komornika sądowego?

Odpowiedź na tak postawione pytanie nie powinna nastroczać problemu, jednak wiadomo, że tak się dzieje. Skoro przepisy ustaw zmienianych w art. 2 i 3 (w tym art. 767 § 5 k.p.c.), w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą, stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie, tj. po 8 września 2016 r., konieczne jest odkodowanie, co kryje się pod pojęciem „postępowań” wszczętych po wejściu w życie ustawy. Może być ono i – wedle wiedzy autora niniejszego artykułu – nawet jest interpretowane dwojako, tj. może oznaczać „postępowanie egzekucyjne” oraz „postępowanie ze skargi na czynności komornika sądowego”. Można przyjąć, że taka dwojaka interpretacja nie znajduje żadnego normatywnego uzasadnienia. Jest bowiem oczywiste, że chodzi o datę wszczęcia postępowania egzekucyjnego, nie zaś postępowania sądowego ze skargi na czynności komornika sądowego, co zostanie wykazane w dalszej części opracowania.

Stosowaniem norm prawa procesowego cywilnego w czasie rządzą dwie zasady, które ustawodawca ustanawia w przepisach intertemporalnych, a mianowicie: zasada jedności (jednolitości, ciągłości) postępowania oraz bezzwłocznego (natychmiastowego, bezpośredniego) stosowania przepisu procesowego. Pierwsza oznacza, że w sprawie, aż do jej zakończenia, stosuje się przepisy ustawy procesowej, obowiązującej w chwili wszczęcia postępowania, natomiast w myśl zasady drugiej, nazywanej także zasadą aktualności, przepisy procesowe wchodzą w życie bezzwłocznie i znajdują zastosowanie we wszystkich sprawach, bez względu na chwilę wszczęcia postępowania, przy czym czynności procesowe dokonane wcześniej pozostają w mocy. Żadna z tych zasad nie jest bezwzględna, są też formułowane koncepcje polegające na ich

łączeniu, np. w zależności od faz toczącego się postępowania (szczebli instancji); mówi się wówczas o zasadzie stadialności (fazowości) postępowania, która oznacza, że nowe przepisy procesowe stosuje się z chwilą przejścia sprawy do następnego stadium postępowania, najczęściej do kolejnej instancji⁷.

Kodeks postępowania cywilnego z 1930 r. urzeczywistniał zasadę jedności postępowania⁸, stwierdzając, że sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie Kodeksu postępowania cywilnego należy rozpoznawać aż do ukończenia według przepisów dotychczasowych. Przyjęcie tej zasady dyktował – związany z unifikacją procesu i odejściem od procedur państw zaborczych – reformatorski charakter przebudowy postępowania cywilnego, a sprzyjał jej stosunkowo długi okres *vacationis legis*. Zasada jedności postępowania nie sprawdziła się jednak w praktyce, w związku z czym przepisem art. 10 pkt 2 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego (Dz.U. RP Nr 89, poz. 609) uchylono ją i zastąpiono zasadą aktualności, nakazując od dnia 1 kwietnia 1939 r. stosowanie we wszystkich sprawach wszczętych przed wejściem w życie Kodeksu postępowania cywilnego, w których postępowanie w pierwszej instancji nie zostało ukończzone, przepisów tego kodeksu.

Uchwalając Kodeks postępowania cywilnego z 1964 r., ustawodawca definitywnie zrezygnował z zasady jedności postępowania, ustanawiając w jej miejsce zasadę bezzwłocznego działania normy procesowej, wyrażoną w art. XV § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 297 ze zm.). Niewielkie koncesje na rzecz zasady stadialności, nienaruszające wszakże zasady ogólnej, uczynione zostały w art. XVI–XIX wymienionej ustawy. Zarazem zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie przyjęto, że ze względu na brak w polskim ustawodawstwie „kodeksu prawa

⁷ Uzasadnienie uchwały SN w składzie 7 sędziów – zasada prawna z 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53.

⁸ Art. XXXVI rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Przepisy wprowadzające kodeks postępowania cywilnego – Dz.U. RP Nr 83, poz. 652 w brzmieniu rozporządzenia z dnia 27 października 1932 r. – Dz.U. RP Nr 93, poz. 802.

międzyczasowego”, w przepisach międzyczasowych dotyczących Kodeksu postępowania cywilnego należy dopatrywać się ogólnych reguł prawa intertemporalnego w dziedzinie prawa procesowego, zwłaszcza wówczas, gdy wprowadzając konkretne zmiany, ustawodawca nie dostarcza dyrektyw w tym zakresie (np. uzasadnienie uchwały SN z 8 kwietnia 1986 r., III CZP 13/86, OSNCP 1987, nr 2–3, poz. 31). To samo zresztą dotyczy reguł międzyczasowych w dziedzinie prawa cywilnego materialnego, ujętych w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 94 ze zm.).

Konkludując, można uznać, że obecnie w prawie procesowym cywilnym obowiązuje – czego nikt ani w piśmiennictwie, ani w judykaturze nie kwestionuje – zasada bezzwłocznego działania prawa procesowego. Jeżeli prawodawca zamierza od tej zasady odstąpić, co zazwyczaj czyni przy większych nowelizacjach, to uchwała przepisy wyznaczające ściśle granice tego odstępstwa⁹.

Pierwsza ustawa nowelizująca przepisy o skardze na czynności komornika sądowego, tj. ustawa z 2 lipca 2004 r., zawierała bardzo precyzyjne przepisy przejściowe. Mianowicie zgodnie z art. 7 tejże ustawy, postępowania zabezpieczające i egzekucyjne wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy toczą się według dotychczasowych przepisów. Dlaczego ustawodawca nie powielił tak jednoznacznie brzmiącego przepisu? W uzasadnieniu projektu ustawy z 10 lipca 2015 r. próżno poszukiwać odpowiedzi. Można się jedynie domyślać, że chodziło o to, iż nowela obejmowała nie tylko postępowanie egzekucyjne, ale również procesowe i nieprocesowe.

Co więcej, w ustawie nowelizującej z 16 września 2011 r. w art. 9 ust. 1 ustawodawca wskazał, że przepisy niniejszej ustawy stosuje się do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie, z zastrzeżeniem ust. 2–7. Na tle tego przepisu zarysowały się różnice poglądów w zakresie stosowania norm dotyczących skargi kasacyjnej¹⁰. W postanowieniu z 5 listopada 2013 r.

⁹ Uzasadnienie postanowienia SN z 6 kwietnia 2006 r., IV CZ 29/06, niepubl.

¹⁰ Por. postanowienia SN z 24 maja 2013 r., IV CZ 154/12, niepubl. i IV CZ 157/12, niepubl. oraz z 15 stycznia 2014 r., I CZ 120/13, niepubl.

(II PZ 27/13, OSNP 2015 nr 1, poz. 9) SN wskazał, że „wszczęcie postępowania” w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. należy rozumieć w znaczeniu techniczno-procesowym, a zatem zwrot „postępowanie” („sprawa”) oznacza zespół czynności procesowych stron i sądu rozpoczętych wniesieniem pozwu (wniosku), podejmowanych w celu merytorycznego rozstrzygnięcia o zasadności żądania objętego treścią pozwu (wniosku). Taka wykładnia – w odniesieniu do przepisów o kosztach sądowych oraz regulacji dotyczących nadzwyczajnych środków zaskarżenia prawomocnych orzeczeń sądowych – jest prezentowana w orzecznictwie Sądu Najwyższego¹¹. O tym, kiedy (w jakiej dacie) nastąpiło „wszczęcie postępowania” w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. decyduje więc data skutecznego procesowo wniesienia do sądu pisma wszczynającego postępowanie cywilne, a nie data doręczenia odpisu tego pisma przeciwnikowi. Jak widać, nie odnosiło się ono zatem do postępowania egzekucyjnego.

Zatem w przypadku każdej nowelizacji ustawodawca inaczej formułował brzmienie przepisów przejściowych, jednak należy się zgodzić co do jednego – wszystkie stanowiły odstępstwo od zasady bezzwłocznego stosowania norm postępowania cywilnego. Wprowadzenie zasady jednolitości postępowania zostało *expressis verbis* wskazane w uzasadnieniu do projektu ustawy¹². W ocenie autora niniejszego artykułu nic nie przemawia za tym, aby cezurą czasową (datą wszczęcia postępowania), od której należałoby stosować art. 767 § 5 k.p.c., było wniesienie skargi na czynności komornika sądowego. Znaczenie będzie miała tylko i wyłącznie data wszczęcia postępowania egzekucyjnego¹³, co wynika z następujących przesłanek.

¹¹ Por. postanowienie z 17 listopada 2009 r., III CZ 54/09, Lex, nr 551125 oraz uzasadnienia uchwały składu 7 sędziów z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008/11/122 i postanowienia z 13 grudnia 2012 r., III CSK 300/12, OSNC 2013/3/42; tak też w literaturze – por.: A. Górski, L. Walentynowicz, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, [w:] *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2008, teza 3 do art. 149; K. Gonera, *Komentarz do ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*, Warszawa 2011, teza 2 do art. 149.

¹² Pkt VIII druku sejmowego nr 2678.

¹³ Chociaż nie brakuje głosów przeciwnych, jak bez żadnego uzasadnienia H. Pietrzkowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2016, komentarz do art. 767, teza 7.

Po pierwsze, skarga na czynności komornika jest tylko szczególnym środkiem zaskarżenia (ale nie środkiem odwoławczym), służącym do usuwania uchybień komornika, które polegają na tym, że prowadzi on postępowanie egzekucyjne w sposób niezgodny z przepisami postępowania cywilnego. Wniesienie skargi nie wszczyna właściwego postępowania egzekucyjnego, w stosunku do którego postępowanie ze skargi jest postępowaniem wypadkowym, dlatego sprawa ze skargi nie jest sprawą egzekucyjną¹⁴. Już z tego jasno wynika, że skoro skarga nie wszczyna żadnego postępowania, do jej rozpoznania, a więc również i trybu jej wniesienia, będą miały zastosowanie przepisy z daty wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

Po wtóre, wzmacniając powyższą argumentację, należy zauważyć, że w żadnym miejscu w Kodeksie postępowania cywilnego nie występuje sformułowanie „postępowanie ze skargi na czynności komornika sądowego” ani odniesienie sugerujące, że takie postępowanie istnieje. Jest ono bowiem częścią „postępowania egzekucyjnego”, jak stanowi część trzecia Kodeksu postępowania cywilnego. Można mówić o „sprawie ze skargi na czynności komornika”, ale nadal pozostaje ona sprawą egzekucyjną¹⁵, w ramach toczącego się postępowania egzekucyjnego. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów (zasada prawna z 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 122) przesądził, że wniesienie skargi kasacyjnej w znaczeniu techniczno-procesowym wszczyna nową sprawę. Postępowanie w sprawie kończy się bowiem z chwilą uprawomocnienia orzeczenia sądu II instancji. Taki pogląd współgra zatem z interpretacją przepisu art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r., dokonaną przez SN w powołanych już postanowieniach z 24 maja 2013 r. W żaden sposób nie da się go jednak odnieść do skargi na czynności komornika sądowego.

Po trzecie, gdyby ustawodawca chciał, żeby skargi na czynności komornika sądowego od wejścia w życie ustawy, tj. od 8 września 2016 r., były rozpoznawane zgodnie z art. 767 § 5 k.p.c., mógł to wyrazić *expressis verbis* w jednym

¹⁴ A. Adamczuk, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II, art. 506–1217*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2016, s. 522.

¹⁵ Por. postanowienie SN z 26 listopada 2010 r., III CNP 49/10, niepubl.

z kolejnych ustępów art. 21 omawianej ustawy. Dla przykładu, data wszczęcia postępowania egzekucyjnego z woli ustawodawcy nie ma wpływu na sposób rozpoznania zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej (art. 21 ust. 4), egzekucji z ruchomości (art. 21 ust. 8), egzekucji z rachunku bankowego (art. 21 ust. 9) oraz egzekucji z wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku (art. 21 ust. 10). W tych sprawach decydująca jest data powstania zbiegu albo data skierowania postępowania egzekucyjnego do konkretnej rzeczy lub prawa.

Po czwarte wreszcie – byłoby nielogiczne, aby organ egzekucyjny i sąd stosowali przepisy obowiązujące do 8 września 2016 r. do prowadzenia postępowania (organ) i jego oceny w ramach skargi na czynności komornika sądowego (sąd), natomiast do samego wnoszenia skargi stosowano by już nowe przepisy (art. 767 § 5 k.p.c.), a po rozpoznaniu skargi – nadal te sprzed nowelizacji. Pozostawałoby to w jawnej sprzeczności z ideą przyświecającą ustawodawcy, tj. zasadą jednolitości postępowania.

Jakie ma to znaczenie praktyczne? Otóż środek zaskarżenia wniesiony nie do tego organu, tj. do sądu zamiast komornika sądowego, i odwrotnie, uznaje się za wniesiony w terminie tylko wtedy, gdy organ niewłaściwy przekaze środek zaskarżenia organowi właściwemu w terminie ustawowym¹⁶. Decyduje przy tym data stempla pocztowego (art. 165 § 2 k.p.c.). Zgodnie zaś z art. 767³ § 1 k.p.c. sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie terminu. Co prawda, SN w uchwale z 5 listopada 2014 r. (III CZP 73/14, OSNC 2015, nr 7–8, poz. 84) stwierdził, że skarga na czynność komornika wniesiona do sądu niewłaściwego miejscowo podlega przekazaniu sądowi właściwemu postanowieniem (art. 200 § 1 k.p.c.); skargę wniesioną do sądu niewłaściwego miejscowo przed upływem przepisanej terminu uważa się za wniesioną z zachowaniem terminu. Orzeczenie to jednak nie dotyczyło wniesienia skargi do organu w ogóle niewłaściwego do jej rozpoznania, a z takim właśnie przypadkiem mielibyśmy do czynienia, gdyby skarga została wniesiona do komornika sądowego zamiast do sądu, i odwrotnie. Powyższą tezę

¹⁶ Por. uchwałę SN z 11 stycznia 1996 r., III CZP 185/95, OSNC 1996/4/54 oraz uchwałę SN z 21 maja 2010 r., III CZP 28/10, OSNC 2011/1/10.

potwierdza uchwała SN z 11 stycznia 1996 r. (III CZP 185/95, OSNC 1996, nr 4, poz. 54), zgodnie z którą przepis art. 200 k.p.c. nie ma zastosowania w sytuacji, gdy wniosek w postępowaniu egzekucyjnym skierowany został do sądu zamiast do komornika.

Nie będzie miał również w tym wypadku zastosowania art. 800 § 2 k.p.c., który dotyczy niedopuszczalnego łączenia wniosków (nie skarg) adresowanych do sądu i komornika. W razie takiego połączenia wniosków, sąd lub komornik rozpoznaje wniosek w zakresie swej właściwości, w pozostałej zaś części wniosek przekaże właściwemu organowi egzekucyjnemu, jeżeli wierzyciel w wyznaczonym terminie przedstawi odpis wniosku. Czyni to oczywiście za pomocą postanowienia. Przeważa w doktrynie zapatrywanie, że na dokonane przez komornika przekazanie wniosku właściwemu organowi egzekucyjnemu przysługuje skarga do sądu (art. 767 k.p.c.), a na postanowienie sądu – zażalenie (art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)¹⁷. Należy jednak zaakcentować, że nie dotyczy on skarg na czynności komornika oraz sytuacji, gdy całe pismo zostało złożone do niewłaściwego organu (dotyczy niedopuszczalnego łączenia wniosków).

Jedynym uprawnionym wydaje się wniosek, że skargę taką zarówno sąd, jak i komornik sądowy przekazują między sobą zarządzeniem, o którym informują wnoszącego.

Jeżeli zamysł ustawodawcy był zgoła inny, tj. intencją jego było stosowanie przepisu art. 767 § 5 k.p.c. do skarg wniesionych po 8 września 2016 r., powinien to jasno wskazać w kolejnym ustępie art. 21 ustawy nowelizującej. Skoro tego nie uczynił, nie istnieją – w ocenie autora niniejszego artykułu – żadne argumenty, aby wobec brzmienia art. 21 ust. 1 ww. ustawy stosować dodany nowelą przepis również w przypadku skarg na czynności komornika dotyczących postępowań wszczętych przed tą datą.

¹⁷ W. Siedlecki, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. Z. Resicha, W. Siedleckiego, Warszawa 1976 s. 1135; A. Marciniak, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. II*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2014, s. 699.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać
drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa:
279 zł brutto

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE I EGZEKUCYJNE
KOMENTARZ

REDAKCJA NAUKOWA
ZBIGNIEW SZCZUREK

V WYDANIE
2017

**W abonamencie
książkowym**

TANIEJ

209,25 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Autorzy podjęli próbę
wyjaśnienia spornych
i trudnych problemów
rozumienia treści ustawy
oraz znaczenia nowych
instytucji egzekucyjnych,
wskazując na praktyczne
aspekty stosowania
nowych przepisów.

Wszystkie publikacje
Wydawnictwa Currenda
można zamówić
pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

**STRESZCZENIE Wynagrodzenie zastępcy komornika
powołanego na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia
29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji**

Powszechna w praktyce jest sytuacja, w której jeżeli komornik nie może pełnić obowiązków z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych, pełnienie obowiązków zleca się zastępcy komornika, któremu należy się z tego tytułu wynagrodzenie. Poruszona w opracowaniu problematyka skupia się wyłącznie na sytuacji określonej w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1138 ze zm.), tj. gdy komornik nie może pełnić obowiązków z powodu przeszkód prawnych (innych niż zawieszenie komornika w czynnościach) lub faktycznych, a pełnienie obowiązków zleca się zastępcy komornika. Autorka stara się udzielić odpowiedzi na pytanie, czy zastępcy komornika ustanowionego z przyczyn określonych w art. 26 ust. 1 ww. ustawy przysługuje dochód wyłącznie w sytuacji, gdy zastępstwo trwa co najmniej jeden miesiąc, czy też 25% dochodu, o którym mowa w art. 63 ust. 1 ustawy, zastępca komornika pobiera już w pierwszym miesiącu sprawowanego zastępstwa, bez względu na to, ile dni pełni faktycznie zastępstwo. Przeprowadzona analiza umożliwia również wysunięcie postulatów niezbędnych zmian w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji.

Słowa kluczowe: wynagrodzenie zastępcy komornika, zastępca komornika, asesor jako zastępca komornika, dochód zastępcy komornika, umowa z zastępcą komornika

**SUMMARY Remuneration of Substitute Judicial Officer
Appointed Under Art. 26 of the Law of 29 August
1997 on Judicial Officers and Execution Proceedings**

It is a common practice that if a judicial officer is not able to carry out his/her duties due to legal or factual impediments, carrying out his duties is entrusted to his/ /her substitution who is entitled to due remuneration. The issues discussed in

this article focus on the situation specified in Art. 26 para 1 of the Law of 29 August 1997 on Judicial officers and Execution Proceedings (i.e. Journal of Laws of 2016, item 1138 with amendments) i.e. when a judicial officer is not able to fulfil his/her duties due to legal or factual reasons (other than suspending a judicial officer of the right to perform functions), and carrying out his/her duties is entrusted to a substitution officer. The author is trying to answer the question whether a substitute judicial officer appointed for reasons specified in Art. 26 para 1 of the above Law is entitled to remuneration only in a situation when the substitution lasts a month or more, or alternatively, a substitute judicial officer receives 25% of the remuneration, starting from the first month which is mentioned in Art. 63 para 1, regardless of the fact how many days they actually act as a substitution. The analysis carried out makes it also possible to formulate necessary postulates for amendments in the Law of 29 August 1997 on Judicial Officers and Execution Proceedings.

Keywords: *substitute judicial officer remuneration, substitute judicial officer, assistant judicial officer as a substitute judicial officer, substitute judicial officer's income, agreement with substitute judicial officer*

Wynagrodzenie zastępcy komornika powołanego na podstawie art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji

Przedmiotem niniejszego artykułu jest próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy zastępcy komornika ustanowionemu z przyczyn określonych w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1138 ze zm.), dalej jako „ustawa”, przysługuje dochód wyłącznie w sytuacji, gdy zastępstwo trwa co najmniej jeden miesiąc, czy też 25% dochodu, o którym mowa w art. 63 ust. 1 ustawy, zastępca komornika pobiera już w pierwszym miesiącu sprawowanego zastępstwa, bez względu na to, ile dni pełni faktycznie zastępstwo.

Na wstępie należy zgłosić kilka uwag wprowadzających. Ustawodawca wyraźnie wyróżnił trzy sytuacje powodujące konieczność powołania zastępcy komornika:

- pierwsza – gdy z powodu przeszkód prawnych lub faktycznych komornik nie może pełnić obowiązków (art. 26 ust. 1 ustawy);

- druga – z powodu odwołania albo śmierci komornika lub wygaśnięcia powołania na stanowisko komornika z mocy prawa (art. 26 ust. 4 ustawy);
- trzecia – zawieszenie komornika w czynnościach, która stanowi rodzaj szczególnej przeszkody prawnej (art. 63 ust. 2 ustawy).

Przez przeszkodę prawną można rozumieć, oprócz zawieszenia komornika przez Ministra Sprawiedliwości albo Komisję Dyscyplinarną w czynnościach, np. częściowe lub całkowite ubezwłasnowolnienie. Natomiast przeszkody faktyczne to wszelkie inne przeszkody, tj. choroba, urlop, zatrzymanie przez odpowiednie służby (np. Centralne Biuro Antykorupcyjne), udział w szkoleniu, wakacje, uczestnictwo w posiedzeniach organów samorządu, wezwanie na rozprawę w celu osobistego stawienia jako świadek, pobyt w sanatorium itp. Poruszona w opracowaniu problematyka skupia się wyłącznie na sytuacji określonej w art. 26 ust. 1 ustawy, tj. gdy komornik nie może pełnić obowiązków z powodu przeszkód prawnych (innych niż zawieszenie komornika w czynnościach) lub faktycznych, a pełnienie obowiązków zleca się zastępcy komornika.

Zastępcą komornika może być inny komornik lub asesor komorniczy. Ustawa nie określa, czy chodzi o asesora zatrudnionego w kancelarii zastępowanego komornika, czy może być to asesor zatrudniony w innej kancelarii. Zdaniem Z. Knypla i Z. Merchela zastępcą komornika może być każdy asesor, niezależnie od miejsca zatrudnienia¹.

Nieco odmienne stanowisko zaprezentował A. Marciniak, który przyjął, że zastępcą komornika może być wyznaczony asesor komorniczy zatrudniony w jakiegokolwiek kancelarii komornika działającego **na obszarze danego sądu apelacyjnego** – asesor zatrudniony w kancelarii zastępowanego komornika lub zatrudniony w kancelarii innego komornika działającego w tym samym albo innym rewirze, **jednakże w okręgu tego samego sądu apelacyjnego**².

¹ Zob. Z. Merchel, Z. Knypl, *Komentarz do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji*, wyd. 5, Sopot 2015, s. 232–233.

² Zob. A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji*, wyd. 6, Warszawa 2014, s. 172–173.

W praktyce prezes właściwego sądu apelacyjnego, na podstawie złożonego przez właściwą radę izby wniosku o wyznaczenie zastępcy, wyznacza jako zastępcę asesora z innej kancelarii (zatrudnionego u innego komornika, nawet spoza właściwości sądu apelacyjnego; do wniosku, oprócz zgody komornika zastępowanego i proponowanego zastępcy, należy dołączyć również zgodę komornika, u którego asesor jest zatrudniony).

Zgodnie z art. 63 ust. 1 ustawy, z zastrzeżeniem odmiennej umowy zawartej między komornikiem a zastępcą komornika, o którym mowa w art. 26, zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu.

Dochodem komornika, o którym mowa w ust. 1–3, są pobrane i ściągnięte w danym miesiącu opłaty egzekucyjne oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, określone w art. 39 ust. 2 pkt 3, pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej komornika i sumy określone w 63 artykule (art. 63 ust. 4 ustawy).

Jak zgodnie przyjmuje się w doktrynie³ i w orzecznictwie⁴, sposób ustalania dochodu zastępcy komornika ma charakter *ius dispositivum* (jest to więc przepis względnie obowiązujący, który wolą stron może być zmodyfikowany), co oznacza, że norma prawna określona w art. 63 ust. 1 ustawy ma zastosowanie wyłącznie wówczas, gdy komornik i jego zastępca nie zawarli umowy określającej wysokość dochodu zastępcy w odmienny sposób.

Tym samym ustawodawca przyznał komornikowi i jego zastępcy prawo wyboru – skorzystania z rozwiązań określonych w art. 63 ust. 1 *in fine* ustawy albo uregulowania w sposób odmienny dochodu zastępcy (mając na uwadze oczywiście zasadę swobody umów określoną w art. 353¹ k.c.). Strony tej umowy mogą dowolnie określić wysokość i zasady obliczania dochodu należnego zastępcy komornika, niezależnie od regulacji ustawowych.

³ Zob. np. Z. Knypl, Z. Merchel, *op. cit.*, s. 578.

⁴ Zob. np. wyrok TK z dnia 25 lipca 2012 r., K 14/10, OTK ZU 2012/A/7/83.

Umowa zawarta między komornikiem i zastępcą komornika ma pierwszeństwo przed zasadą, zgodnie z którą zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu.

W praktyce powstał problem, co należy rozumieć przez określenie „w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa”. Pomimo licznych komentarzy odnoszących się do norm zawartych w całym art. 63 ustawy, w doktrynie można odnaleźć wyłącznie jeden pogląd odnoszący się do przedmiotowego sformułowania, który zaprezentował G. Julke. Zdaniem autora: *z treści tak skonstruowanego przepisu [art. 63 ust. 1 ustawy]⁵ wynika, że ustawodawca uregulował wyłącznie wysokość wynagrodzenia zastępcy komornika w sytuacji, gdy zastępstwo trwa co najmniej jeden miesiąc. Określenie bowiem, że zastępca pobiera określoną część dochodu w pierwszym miesiącu, nie pozostawia wątpliwości, że w sytuacji sprawowania zastępstwa krótszego niż miesiąc (np. jeden dzień) zastępcy nie będzie przysługiwała żadna część dochodu komornika. Taki wniosek wynika zwłaszcza z porównania przepisu art. 63 ust. 1 u.k.s.e. z art. 63 ust. 4 u.k.s.e., w którym wskazano, że dochodem, o którym mowa w ust. 1, są pobrane i ściągnięte w danym miesiącu (a nie w innym okresie) opłaty egzekucyjne oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej komornika i sumy określone w art. 63 u.k.s.e.⁶*

W polskim systemie prawa jako pierwszorzędne traktuje się reguły językowe. To od nich zaczyna się wszelka wykładnia⁷. Wykładnia systemowa i funkcjonalna mają charakter jedynie pomocniczy (subsydiarny)⁸. Oznacza to, że w pierwszej kolejności należy przepisom prawa nadać sens wynikający z ich dosłownego brzmienia. Należy bowiem podzielić

⁵ Wtrącenie autora.

⁶ G. Julke, *Status zastępcy komornika*, „Nowa Currenda” nr 2/141/249/2008, s. 75.

⁷ Zob. M. Zieliński, *Elementy realistyczne koncepcji. Rozdział XVI. Główne wyznaczniki cech koncepcji. Część czwarta, Praktyczna wersja koncepcji derywacyjnej*, [w:] *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Lex 2012.

⁸ Wyrok SN z 12 czerwca 2015 r., II CSK 518/14, Lex nr 1754050.

stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 12 czerwca 2015 r.⁹, zgodnie z którym: *metoda językowa dopuszcza odstępstwa od jej zastosowania wtedy, gdy prowadzi ona do absurdu, albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji. Nie ma w szczególności potrzeby sięgania po argumenty celowościowe wtedy, gdy już po zastosowaniu reguł znaczeniowych albo metody językowej i dyrektyw systemowych uda się osiągnąć właściwy wynik wykładni, to jest ustalić pozbawione cech niedorzeczności znaczenie interpretowanej normy*¹⁰. Sąd Najwyższy stoi bowiem na stanowisku, że wyjątek od dosłownego brzmienia przepisu mogą uzasadniać tylko wyjątkowo szczególnie istotne i doniosłe racje prawne, społeczne, ekonomiczne lub moralne¹¹.

Zgodnie z wykładnią językową, zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu (nie zaś po upływie całego jednego miesiąca) sprawowania zastępstwa, bez znaczenia jest przy tym, czy zastępstwo pełni 1, 2, 5 czy 20 dni.

Punktem wyjścia jest zawsze wykładnia językowa. Gdy ona nie wystarcza, konieczne jest dokonanie wykładni systemowej, a gdy i ta nie przyniesie rezultatu – odniesienie się do funkcji i celu normy prawnej (wykładnia celowościowa i funkcjonalna).

Dokonując wykładni systemowej, G. Julke uznał, że przepis art. 63 ust. 1 ustawy należy interpretować łącznie z art. 63 ust. 4 ustawy, odnoszącym się do dochodu komornika. Pogląd ten należy podzielić. Wydaje się jednak, że przy tak zastosowanej wykładni należałoby wyciągnąć nieco inne wnioski.

Przepis art. 63 ust. 4 ustawy wprost definiuje dochód komornika, o którym mowa w art. 63 ust. 1 ustawy. Tym samym przepis art. 63 ust. 1 należy odczytywać w poniższy sposób.

⁹ II CSK 518/14, Lex nr 1754050.

¹⁰ Por. uchwała składu siedmiu sędziów SN z 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, OSNC 2007/17–8/95; wyrok SN z 8 maja 1998 r., I CKN 664/97, OSNC 1999/1/7.

¹¹ Zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005/3/42 i uchwały SN z 20 lipca 2005 r., I KZP 18/05, OSNKW 2005/9/74.

Z zastrzeżeniem odmiennej umowy zawartej między komornikiem i zastępcą komornika, o którym mowa w art. 26, zastępca komornika pobiera 25% dochodu, czyli **pobranych i ściągniętych w danym miesiącu opłat egzekucyjnych oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, określone w art. 39 ust. 2 pkt 3, pomniejszonych o koszty działalności egzekucyjnej komornika i sum określonych w art. 63 zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa**, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu, czyli pobranych i ściągniętych w danym miesiącu opłat egzekucyjnych oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, określone w art. 39 ust. 2 pkt 3, pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej komornika i sum określonych w tym artykule. W tym miejscu należy zgodzić się z A. Marciniakiem, że „przez te sumy należy rozumieć sumy wypłacone zastępcy komornika”¹². Dochód komornika ustala się comiesięcznie. Oznacza to, że zastępca komornika pobiera 25% dochodu (ustalanego comiesięcznie) zastępowanego komornika już **w pierwszym** miesiącu sprawowania zastępstwa (a nie po upływie pełnego miesiąca).

Należy przyjąć, że komornik i zastępca mogą w odmiennej umowie uregulować wynagrodzenie zastępcy (w tym prawo do korzystania z mienia kancelarii zastępowanego komornika¹³). Jeżeli nie skorzystają z tego prawa, **w pierwszym miesiącu** zastępcy komornika przysługuje 25% dochodu, który ustalany jest comiesięcznie, a w następnych miesiącach – 50% dochodu. Bez znaczenia przy ustalaniu wynagrodzenia zastępcy komornika jest liczba dni faktycznie pełnionego zastępstwa. Celem odwołania się do jednostki czasowej (miesiąca) było ułatwienie wyliczenia 25% dochodu zastępowanego komornika. Gdyby bowiem przyjąć, że zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym roku sprawowania zastępstwa, a w następnych latach – 50% tego dochodu, zastępca komornika otrzymałby wynagrodzenie dopiero po roku. Natomiast zakładając, że zastępca komornika

¹² A. Marciniak, *op. cit.*, komentarz do art. 63.

¹³ Szerzej na ten temat: wyrok TK z 25 lipca 2012 r., K 14/10, Lex, nr 1191972.

pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym tygodniu sprawowania zastępstwa, a w następnych tygodniach – 50% tego dochodu, ustalanie wynagrodzenia zastępcy komornika w następnych tygodniach stałoby się kłopotliwe.

Należałoby przychylić się do poglądu Grzegorza Julkego, który wskazuje, że: *ustawodawca błędnie operuje w jednym przepisie różnymi jednostkami czasu – najpierw mowa jest bowiem o pierwszych i następnych miesiącach, a następnie zaś o okresie roku od dnia zawieszenia. W związku z powyższym należy przyjąć za autorem, że przez rok rozumie się 12 kolejnych miesięcy*¹⁴.

Można sobie wyobrazić hipotetyczną sytuację, że komornik złoży więcej niż jeden wniosek (np. pięć) o wyznaczenie zastępcy, obejmujący więcej niż jedno (np. pięć) zastępstw w jednym miesiącu, a w każdym z zastępowanych okresów inna osoba zostanie wyznaczona na zastępcę. W takiej sytuacji – przy zastosowaniu reguły ustawowej określonej w art. 63 ust. 1 *in fine* ustawy – komornik będzie zobowiązany do zapłaty 125% swojego dochodu, określonego w art. 63 ust. 4 ustawy. W takiej sytuacji wydaje się słuszne przyjęcie wykładni celowościowej i zastosowanie zasady proporcjonalności, tj. 25% dochodu dzielone na liczbę zastępców w danym miesiącu (w naszym przypadku pięciu). Jednak uwzględniając, że ustawodawca nie przewidział możliwości wystąpienia powyższej sytuacji (operuje bowiem stwierdzeniem „zastępca”, nie zaś „każdy z zastępców”), dla wyeliminowania ewentualnych sporów czy niejasności powstałych na tle omawianego przepisu, wskazane wydaje się ustalenie z zastępcą jego wynagrodzenia w pisemnej umowie (dla celów dowodowych).

Proceduralne reguły pozajęzykowe (w tym wykładnia systemowa), bazujące na założeniu o racjonalnym prawodawcy, zakładają, m.in. że:

1) ma odpowiednio wysoką wiedzę o systemie prawnym, w którym stanowi daną normę, w szczególności, że zna reguły konstrukcji systemu, zna hierarchię aktów (w tym rolę konstytucji), zna założenia o zupełności i spójności systemu,

¹⁴ G. Julke, *op. cit.*, s. 76.

zna rolę zasad prawa, wie o korespondencji reguł redagowania i reguł interpretowania;

2) ma idealną wiedzę o tych materiach, które reguluje prawnie (a więc jest znakiem budowniczym, znawcą problematyki pracy na morzu, zna się na giełdzie itp.);

3) dysponuje spójnym, odpowiednio uporządkowanym systemem wartości (zarówno co do katalogu dostatecznie zaakceptowanych społecznie wartości, jak i co do ich preferencji)¹⁵.

Gdyby zatem ustawodawca chciał uregulować prawo zastępcy komornika do wynagrodzenia dopiero w sytuacji, gdy trwa ono co najmniej jeden pełny miesiąc, przepis otrzymałby następujące brzmienie: „Z zastrzeżeniem odmiennej umowy zawartej między komornikiem i zastępcą komornika, o którym mowa w art. 26, zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika **po upływie pierwszego pełnego miesiąca** sprawowania zastępstwa, a w następnych **pełnych** miesiącach – 50% tego dochodu”. Prawdłowo ustawodawca wskazałby jako zasadę, że zastępcy komornika w pierwszym miesiącu pełnienia zastępstwa wynagrodzenie nie przysługuje, a zatem przepis ów mógłby otrzymać brzmienie:

„1. Z zastrzeżeniem odmiennej umowy zawartej między komornikiem i zastępcą komornika, o którym mowa w art. 26, zastępcy komornika nie przysługuje wynagrodzenie za pełnienie funkcji zastępcy komornika, jeżeli zastępstwo trwa krócej niż miesiąc.

2. Zastępca komornika pobiera jednak 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu”.

W praktyce można spotkać się również ze stanowiskiem, że o ile zastępca komornika 25% dochodu zastępowanego komornika pobiera w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu, to jednak do wynagrodzenia zastępcy, ustalonego według ww. reguły, należy stosować zasadę proporcjonalności

¹⁵ M. Zieliński, *Wyznaczniki reguł wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 1998, z. 3–4, s. 13–14.

(biorąc pod uwagę liczbę dni zastępstwa). Mając na względzie racjonalnego ustawodawcę, w powyższej sytuacji przepis otrzymałby brzmienie: „Z zastrzeżeniem odmiennej umowy zawartej między komornikiem i zastępcą komornika, o którym mowa w art. 26, zastępca komornika pobiera proporcjonalnie 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu”.

Podsumowanie

Ustawodawca przyznał komornikowi i jego zastępcy prawo wyboru – skorzystania z rozwiązań określonych w art. 63 ust. 1 ustawy *in fine* albo uregulowania w sposób odmienny dochodu zastępcy, z tym jednak zastrzeżeniem, że umowa zawarta między komornikiem i zastępcą komornika (dalej jako strony) ma pierwszeństwo przed zasadą, że zastępca komornika pobiera 25% dochodu zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a w następnych miesiącach – 50% tego dochodu. Strony mają zatem wybór, czy skorzystać z uregulowań systemowych, czy zdefiniować łączący ich stosunek prawny w sposób odmienny – bardziej korzystny dla obu stron.

Zgodnie z wykładnią językową, zastępca komornika pobiera 25% dochodu (ustalanego comiesięcznie) zastępowanego komornika w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa. Bez znaczenia przy ustalaniu wynagrodzenia zastępcy komornika jest liczba dni faktycznie pełnionego zastępstwa. Odwołanie się do jednostki czasowej (miesiąca) miało na celu ułatwienie wyliczenia 25% dochodu zastępowanego komornika.

Stosowanie wykładni innej niż metody wykładni językowej (np. celowościowej) jest dopuszczalne, gdy prowadzi ona do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji. Niemniej korzystając z wykładni systemowej, bazującej na regule racjonalnego ustawodawcy, należy wskazać, że prawo zastępcy do wynagrodzenia powstaje już w pierwszym miesiącu sprawowania zastępstwa, a nie dopiero po upływie pełnego miesiąca

pełnienia zastępstwa, w przypadku zaś, gdy liczba zastępców jest większa niż jeden, należałoby zastosować zasadę proporcjonalności (wynikającą z wykładni celowościowej, aby wykładnia językowa nie prowadziła do absurdu).

W odniesieniu do normy prawnej określonej w art. 63 ust. 1 ustawy ustawodawca dał wybór stronom, z jakiego rozwiązania chcą skorzystać – własnego (na podstawie odrębnej umowy) czy ustawowego. Zawieranie przez komorników sądowych umów z zastępcami wyeliminowałoby stan niepewności, który, niestety, jest związany z wykorzystaniem rozwiązań ustawowych.

STRESZCZENIE Koszty wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydane na podstawie art. 291 Kodeksu postępowania karnego w świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. (III CZP 96/14) oraz intencji prawodawcy

W artykule zaprezentowano argumenty przemawiające za twierdzeniem, że w postępowaniu o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydanym na podstawie art. 291 k.p.k., prokurator jest zobowiązany do ponoszenia wszelkich kosztów postępowania zabezpieczającego. W sposób krytyczny odniesiono się do uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. Autor skłania się ku przekonaniu, iż interpretacja przepisów zastosowana przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przedmiotowej uchwały, została zorientowana wyłącznie na skutek prawny podejmowanego rozstrzygnięcia, tj. finansowego odciążenia Skarbu Państwa z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego.

Słowa kluczowe: zwolnienie od kosztów sądowych, prokurator, zabezpieczenie majątkowe, intencja prawodawcy, postępowanie zabezpieczające, komornik sądowy

SUMMARY Execution Costs of a Property Collateral Decision Issued Under Art. 291 of the Penal Procedure Code in the Light of the Supreme Court Resolution of 26 February 2015 (III CZP 96/14) and the Legislator's Intentions

The article presents arguments for the thesis stating that in execution proceedings of a property collateral decision issued under Art 291 k.p.k. a prosecutor is obliged to cover any costs of proceedings to secure claims. The author expressed a critical view of the reasoning for the Supreme Court Resolution of 26 February 2015. The author tends to believe that the interpretation of the regulations applied by the Supreme Court in the reasoning to the said Resolution focused on the legal impact of the solution applied only,

i.e. financially relieving the State Treasury from the obligation to cover the costs of the proceedings to secure claims.

Keywords: *exemption from court costs, prosecutor, property collateral, legislator's intention, proceedings to secure claims, judicial officer*

Koszty wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydane na podstawie art. 291 Kodeksu postępowania karnego w świetle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. (III CZP 96/14) oraz intencji prawodawcy

1. Instytucja zabezpieczenia majątkowego

Przepis art. 291 Kodeksu postępowania karnego¹ reguluje podstawy prawne dotyczące orzeczenia z urzędu zabezpieczenia majątkowego, będącego środkiem przymusu, którego celem jest zabezpieczenie

¹ Tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 1749 ze zm.; dalej: k.p.k.

wykonania orzeczenia, które zapadnie w przyszłości². W przeciwieństwie do środków zapobiegawczych, celem zabezpieczenia jest zabezpieczenie wykonania grożących kar, środków karnych i innych środków, jakie mogą być orzeczone w sprawie, a także kosztów procesu³. Zapobiega możliwości sprzedaży, ukrycia, zniszczenia czy pozbycia się przez podejrzanego (oskarżonego) składników majątkowych⁴. Jest jednym z przejawów dopuszczalnej ingerencji w prawo własności, stanowiąc tym samym odstępstwo od konstytucyjnej zasady ochrony własności. Jako część szeroko rozumianego procesu karnego, postępowanie dotyczące zabezpieczenia majątkowego nie jest samodzielne, pełni jednak funkcję służebną względem postępowania wykonawczego⁵.

Do zabezpieczenia majątkowego dochodzi w postępowaniu zabezpieczającym, które składa się z dwóch etapów: postępowania rozpoznawczego – na tym etapie uprawniony organ (sąd albo prokurator) podejmuje czynności zmierzające do wydania orzeczenia o zabezpieczeniu majątkowym oraz postępowania wykonawczego – na tym etapie organy wykonawcze realizują postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym⁶.

Kodeks postępowania karnego nie zawiera odrębnej regulacji dotyczącej sposobów zabezpieczenia majątkowego i odsyła w tym przedmiocie – przez art. 292 § 1 k.p.k. – do przepisów procedury cywilnej, normujących postępowanie zabezpieczające⁷.

² Wyrok TK z 6 września 2004 r., SK 10/04, Dz.U. z 2004 r. Nr 202, poz. 2080, s. 14181, OTK-A 2004/8/80, Legalis; Wyrok ETPC z 14 czerwca 2011 r. w sprawie nr 36921/07, *Garlicki v. Polska*; R.A. Stefański, [w:] J. Bartoszewski, L. Gardocki, Z. Gostyński, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz*, Kraków 2004, s. 254.

³ P. Starzyński, *Postępowanie zabezpieczające w polskim procesie karnym*, Warszawa 2007, s. 3; A. Sakowicz red., K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, M. Królikowski, M. Warchoł, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, 2016, Legalis.

⁴ S. Kudrelek, *Postępowanie zabezpieczające w procesie karnym*, Prok. i Pr. 2013, nr 6, Legalis.

⁵ R. Seweryn, *Wybrane zagadnienia dotyczące zabezpieczenia majątkowego*, M.Prawn. 2013, nr 5, Legalis.

⁶ A. Bulsiewicz, *Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych i kar majątkowych w postępowaniu karnym*, Warszawa 1975, s. 10–11.; M. Błaszczuk, *Przepadek w polskim prawie karnym skarbowym*, 2016, Lex, nr 298801.

⁷ R. Seweryn, *op. cit.*

Postanowienie o zabezpieczeniu wydaje sąd, a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator (art. 293 § 1 k.p.k.)⁸. Postanowienie prokuratora o zabezpieczeniu majątkowym jest tytułem egzekucyjnym (art. 777 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego; dalej k.p.c.⁹) i wymaga nadania przez sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika klauzuli wykonalności, która upoważnia prokuratora do skierowania postanowienia o zabezpieczeniu do wykonania¹⁰. Do tych tytułów egzekucyjnych stosuje się art. 776–795 k.p.c. (art. 26 k.k.w.)¹¹.

Możliwość skutecznego wykonania orzeczenia sądowego jest jednym z fundamentów ochrony porządku prawnego. W perspektywie procesu karnego efektywność wykonania orzeczeń sądowych pozwala realizować systemowy postulat nieuchronności kary¹³.

2. Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu zabezpieczającym

Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki (art. 2 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych¹⁴)¹⁵. Zwolnienie od kosztów sądowych z mocy ustawy może być całkowite lub częściowe¹⁶. Z mocy ustawy, tj. na podstawie art. 96 u.k.s.s.c., w całości zwolniony od kosztów sądowych (zwolnienie podmiotowe w całości z mocy ustawy) jest m.in. prokurator¹⁷.

⁸ A. Marciniak, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 6, 2014, Lex, nr 9989.

⁹ T.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1822 ze zm.; dalej: k.p.c.

¹⁰ S. Kudrelek, *Wybrane zagadnienia zabezpieczenia majątkowego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2014, nr 1, s. 63–78, Lex, nr 194730.

¹¹ T.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 665 ze zm.

¹² A. Marciniak, *op. cit.*

¹³ R. Seweryn, *op. cit.*

¹⁴ T.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 623 ze zm.; dalej: u.k.s.s.c.

¹⁵ Z. Knypl, *Postępowanie zabezpieczające*, Sopot 2011, Lex, nr 175023.

¹⁶ S. Cieślak, *Komentarz do art. 771 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730-1217*, pod red. J. Jankowskiego, 2015, Legalis.

¹⁷ H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom V. Postępowanie egzekucyjne*, pod red. T. Ercińskiego, wyd. 5, 2016, Lex nr 10328

Strona w całości zwolniona od kosztów sądowych z mocy ustawy nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa (art. 100 ust. 1 u.k.s.s.c.)¹⁸. Część przedstawiciele doktryny zgodnie twierdzi, że przedmiotowe zwolnienie od kosztów sądowych, z którego prokurator korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne (art. 771 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c.)¹⁹. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 lutego 2015 r., orzekając, iż w postępowaniu o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydanym na podstawie art. 291 k.p.k., prokurator nie ponosi kosztów postępowania zabezpieczającego²⁰.

Nie są to zapatrywania słuszne, albowiem uregulowanie kwestii opłat egzekucyjnych w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, i to w sposób odmienny niż w k.p.c. i u.k.s.s.c., wskazuje wyraźnie na to, że ustawa ta zawiera normy szczególne i autonomiczne, a zwolnienie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, od opłat sądowych nie rozciąga się na postępowanie egzekucyjne. Gdyby wolą ustawodawcy było zwolnienie sądu i prokuratora od obowiązku ponoszenia opłat egzekucyjnych, znalazłoby to wyraz w treści ustawy²¹. Stanowisko to wzmacnia uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, stanowiące wykonanie wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia

¹⁸ K. Flaga-Gieruszyńska, *Komentarz do art. 771 k.p.c.* [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, 2017, Legalis.

¹⁹ Z. Knypl, *Postępowanie...*, *op. cit.*

²⁰ Uchwała SN z 26 lutego 2015 r., III CZP 96/14, BSN 2015, nr 2, s. 8, OSNC 2015/9/98, Lex, nr 1646363.

²¹ Uchwała SN z 25 września 1998 r., III CZP 25/98, OSNC 1999/4/68/7, „Wokanda” 1998, nr 11, s. 3, Prok. i Pr. 1999, nr 3, poz. 33, BIP 1998, nr 4, s. 6, M.Prawn. 1998, nr 11, s. 7, Legalis; uchwała SN z 18 lipca 2000 r., III CZP 23/00, BSN 2000, nr 7, s. 6, M.Prawn. 2000, nr 9, s. 549, Biul. Inf. Pr. 2000, nr 4, s. 29, Biul. Inf. Pr. 2001, nr 1, s. 6, Prok. i Pr. 2001, nr 1, poz. 26, OSP 2002/3/36, Legalis; uchwała SN z 4 czerwca 2001 r., III CZP 23/01, OSNC 2002/1/2/3, BSN 2001, nr 6, s. 5, „Wokanda” 2001, nr 7, s. 15, M.Prawn. 2001, nr 16, s. 813, Biul. Inf. Pr. 2001, nr 4, s. 8, Legalis; uchwała SN z 18 października 2001 r., III CZP 50/01, OSNC 2002/5/59/10, BSN 2001, nr 10, s. 7, „Wokanda” 2002, nr 1, s. 7, Biul. Inf. Pr. 2002, nr 1, s. 5, Prok. i Pr. 2002, nr 4, poz. 39, Legalis; uchwała SN z 12 czerwca 2002 r., III CZP 34/02, OSNC 2003/7-8/95, BSN 2002, nr 6, s. 12, Prok. i Pr. 2003, nr 2, poz. 37, Legalis; Uchwała SN z 25 lipca 2002 r., III CZP 45/02, OSNC 2003, nr 4, poz. 47, BSN 2002, nr 7, s. 10, M.Prawn. 2003, nr 1, s. 8, Prok. i Pr. 2003, nr 2, poz. 38, Legalis.

14 maja 2009 r., K 21/08, oraz z dnia 16 czerwca 2009 r., SK 5/09, w którym czytamy, że: „[...] zwolnienie od kosztów sądowych, które przysługiwało stronie w postępowaniu rozpoznawczym rozciąga się na postępowanie egzekucyjne [...]”. Natomiast nie można odnieść tej regulacji do postępowania zabezpieczającego. Z kolei w dalszej części przedmiotowego uzasadnienia jednoznacznie wskazano, że: „Zgodnie ze zmianą wprowadzaną w zakresie art. 40, 45 oraz 49a Ustawy o komornikach sądowych i egzekucji²² projekt zakłada ukształtowanie tych regulacji w taki sposób, aby objąć również Skarb Państwa, w tym prokuratora obowiązkiem uiszczenia zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym”²³.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz argumenty przedstawione w dalszej części artykułu, należy podkreślić, że w postępowaniu o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydanym na podstawie art. 291 k.p.k., prokurator jest zobowiązany do ponoszenia wszelkich kosztów postępowania zabezpieczającego.

3. Komornik sądowy w obliczu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2015 r. (III CZP 96/14)

Przystępując do analizy argumentów Sądu Najwyższego na poparcie tezy wyrażonej w uchwale z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 96/14, że „w postępowaniu o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydanego na podstawie art. 291 k.p.k., prokurator nie ponosi kosztów postępowania zabezpieczającego”, w pierwszej kolejności należy argumenty te określić i usystematyzować.

Zdaniem Sądu Najwyższego:

„1) uczestnictwo prokuratora w postępowaniu cywilnym ma na celu ochronę praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego (art. 7, 55 i n. k.p.c.). Do tej kategorii należy inicjowanie przez prokuratora

²² T.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1138 ze zm.; dalej: u.k.s.e.

²³ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk sejmowy nr 3016), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA-oA25E46541C125771A00372E8B/\\$file/3016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA-oA25E46541C125771A00372E8B/$file/3016.pdf), dostęp: 8.04.2017.

postępowania o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, które związane jest z dążeniem do zapewnienia realnego poniesienia przez sprawcę majątkowych konsekwencji popełnienia przestępstwa;

2) w odniesieniu do wszystkich form udziału prokuratora w postępowaniu cywilnym ma zastosowanie ustawowe zwolnienie go od kosztów sądowych przewidziane w art. 96 ust. 1 pkt 6 u.k.s.s.c. Koszty postępowania w sprawie o wykonanie przez komornika postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych i niepieniężnych obejmują zaliczkę na pokrycie wydatków (art. 40 ust. 1 u.k.s.e.) oraz opłaty egzekucyjne (art. 45 ust. 1 i art. 49a ust. 1 u.k.s.e.);

3) stosowanie w postępowaniu o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia art. 771 k.p.c. nie może być uzależnione od wartościowania przyczyn przyznania tego zwolnienia, ponieważ nie obejmuje ich również stosowany odpowiedniego art. 100 u.k.s.s.c.;

4) z art. 40 ust. 3 u.k.s.e. wynika, że sąd rejonowy, przy którym działa komornik, przekazuje mu sumy niezbędne na pokrycie wydatków w sprawach osób zwolnionych w tym zakresie od kosztów sądowych. Uregulowanie to dotyczy ogółu podmiotów zwolnionych od kosztów sądowych, a zatem również prokuratora, zaś przepisy art. 41 i 42 u.k.s.e. określają sposób rozliczenia otrzymanych przez komornika zaliczek oraz ich zwrotu po wyegzekwowaniu;

5) art. 45 ust. 1 u.k.s.e. nie stanowi podstawy do pobierania od prokuratora opłaty od wniosku o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia majątkowego wydanego na podstawie art. 291 k.p.k., gdyż prokurator w postępowaniu dotyczącym zabezpieczenia majątkowego mającego na celu wykonanie środków karnych nie ma statusu wierzyciela. Nie realizuje on w ramach tego postępowania własnych uprawnień majątkowych do składników mienia objętych zabezpieczeniem. Działa na mocy ustawowego upoważnienia do zagwarantowania wykonania orzeczenia, które zostanie wydane w postępowaniu karnym;

6) ustawa o komornikach sądowych i egzekucji nie daje podstaw do przyjęcia, że pojęciu «wierzyciel» nadano w niej znaczenie autonomiczne,

odmienne od powszechnie przyjmowanego. W ustawie tej brak natomiast przepisów nakładających na prokuratora obowiązek wniesienia opłaty od wniosku o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym²⁴”.

Należy w tym miejscu przypomnieć, iż już Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 (OTK-A 2009, nr 5, poz. 67), uznał za niezgodne z Konstytucją RP zwolnienie Skarbu Państwa z obowiązku wnoszenia zaliczek na wydatki gotówkowe ponoszone przez komornika w toku egzekucji (art. 40 ust. 2 u.k.s.e.) bądź opłat egzekucyjnych (art. 45 ust. 2 i art. 49a ust. 3 u.k.s.e.) w sprawach niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Dalej Trybunał argumentował, że „opłaty i zaliczki uzyskiwane przez komornika w ostatecznym rozrachunku stanowią element dochodu komornika, który podlega ochronie na podstawie art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. Komornicy nie powinni ponosić ciężarów wydatków i opłat, które powinien ponieść Skarb Państwa. Komornik jest jednoosobowym organem, wyposażonym przez państwo w określone władcze kompetencje zarówno wobec osób, jak i wobec innych instytucji publicznych, ale zadania określone w ustawie wykonuje na własny rachunek (art. 3a u.k.s.e.). Nie ma uzasadnionych przesłanek, które usprawiedliwiłyby ograniczenie praw majątkowych komorników wskutek wprowadzenia regulacji przewidzianych w art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 i art. 49a u.k.s.e.” Trybunał uznał zaskarżone uprzywilejowanie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, za nieuzasadnione także z punktu widzenia zasady proporcjonalności ingerencji ustawodawcy w prawa i wolności komorników sądowych (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP)²⁵²⁶.

W ocenie autora, biorąc pod uwagę powyższe oraz sposób rozumowania składu orzekającego Sądu Najwyższego, jego lakoniczną argumentację niemającą oparcia w przepisach prawa oraz intencję prawodawcy,

²⁴ Uchwała SN z 26 lutego 2015 r., III CZP 96/14, BSN 2015, nr 2, s. 8, OSNC 2015/9/98, Lex, nr 1646363.

²⁵ Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, ze zm.

²⁶ J. Świeczkowski, *Komentarz do art. 40 u.k.s.e.* [w:] *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, pod red. J. Świeczkowskiego, 2012, LEX nr 8714.

można skłonić się ku przekonaniu, że zastosowana przez Sąd Najwyższy w przedmiotowym wyroku interpretacja została zorientowana na skutek prawny podejmowanego rozstrzygnięcia, tj. finansowego odciążenia Skarbu Państwa z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego. Na potwierdzenie niniejszej tezy przedstawiono kolejne argumenty.

4. Argumenty na rzecz obciążenia prokuratora kosztami wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym

4.1. Charakter działalności prowadzonej przez komornika sądowego

Na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw²⁷, z dniem wejścia w życie tej ustawy (1 stycznia 2002 r.) został rozwiązany stosunek pracy z komornikiem, a do ustawy został dodany art. 3a w brzmieniu: „Komornik na własny rachunek wykonuje czynności, o których mowa w art. 2, i nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej”²⁸. Formuła „wykonywanie czynności, o których mowa w art. 2 ustawy, na własny rachunek” powinna być rozumiana zgodnie z duchem reformy wprowadzonej przez ustawę nowelizującą z 2001 r. jako wyraz „prywatyzacji” zawodu komornika. „Prywatyzacja” ta dotyczy finansowania działalności komornika, a co za tym idzie – jego wynagradzania²⁹.

²⁷ Dz.U. z 2001 r. Nr 130, poz. 1452.

²⁸ Z. Knypl, *Opłaty stosunkowe w egzekucji świadczeń pieniężnych*, Sopot 2010, Lex, nr 140996.

²⁹ Wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., K 5/02, OTK ZU 2003/9/A/98; wyrok TK z 20 stycznia 2004 r., SK 26/03, OTK-A 2004/1/3, M.Prawn. 2004, nr 3, s. 106, Dz.U. z 2004 r. Nr 11, poz. 101, s. 487, Prok. i Pr. 2004, nr 4, poz. 45, s. 46, Legalis; wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

Naswego rodzaju „prywatyzację” zawodu komornika wskazywał również Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 20 listopada 2012 r., 34/09, stwierdził, że: „[...] od pozycji prawnej komornika jako organu egzekucji sądowej należy oddzielić kwestie osobistego i majątkowego statusu komornika jako konkretnej osoby, tzw. piastuna organu [...]”³⁰.

Zgodnie z art. 63 ust. 4 u.k.s.e. dochodem, a więc i źródłem finansowania działalności egzekucyjnej komornika są pobrane i ściągnięte w danym miesiącu opłaty egzekucyjne oraz zwrot wydatków gotówkowych za przejazdy, określone w art. 39 ust. 2 pkt 3 u.k.s.e., pomniejszone o koszty działalności egzekucyjnej komornika. Nadwyżka opłat nad kosztami stanowi dochód komornika, stając się jego własnością, wyodrębnioną i podlegającą opodatkowaniu³¹. Koszty, o których mowa, pokrywane są przez komornika z uzyskanych opłat egzekucyjnych, stanowiących niejako wynagrodzenie za jego efektywną pracę, jak również wyłączne źródło dochodu komornika³². Zmniejszenie przychodu z opłat wskutek ich obniżania ogranicza finansowanie egzekucji sądowej oraz wpływa na pomniejszenie dochodu komornika³³.

Koszty działalności egzekucyjnej komornika (art. 34 u.k.s.e.) odróżnić należy od kosztów egzekucji. Koszty działalności egzekucyjnej, skatalogowane w art. 34 u.k.s.e., stanowią koszty własne całej działalności egzekucyjnej komornika. Mają znaczenie dla określenia jego dochodu, natomiast nie dotyczą stron postępowania egzekucyjnego ani nie są powiązane z konkretną sprawą egzekucyjną³⁴. Koszty, o których mowa w art. 34 u.k.s.e., komornik pokrywa z uzyskanych opłat egzekucyjnych (art. 35 u.k.s.e.)³⁵.

³⁰ Wyrok WSA w Szczecinie z 15 września 2016 r., I SA/Sz 779/16, Legalis.

³¹ Z. Knypl, *Opłaty...*, *op. cit.*

³² Wyrok SN z 10 marca 2011 r., V CSK 300/10, Legalis; A. Durda, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, 2016, Legalis.

³³ Z. Knypl, *Opłaty...*, *op. cit.*

³⁴ Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

³⁵ K. Kamińska-Krawczyk, *Koszty postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego*, 2016, LEX, nr 290629.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał w swoim orzecznictwie na istotne aspekty statusu komornika³⁶. Najobszerniej TK wypowiedział się w tej kwestii, analizując charakter działań komornika, w sprawach o sygnaturach K 5/02 i SK 26/03³⁷, a przede wszystkim w sprawie o sygnaturze akt SK 44/09. Stwierdził on w nim, że komornik poddany jest uregulowaniom ograniczającym swobodę działalności i wykluczającym kierowanie się zasadą maksymalizacji zysku. Nie może odmówić przyjęcia wniosku o wszczęcie egzekucji lub wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, do przeprowadzenia których jest właściwy miejscowo i rzeczowo zgodnie z ustawą. Nie przysługuje mu więc prawo profilowania działalności i podejmowania egzekucji stosownie do prognozowanych szans jej powodzenia³⁸. Trybunał podkreślił również, że komornicy powołani są przede wszystkim do pełnienia funkcji publicznej. Dostrzegł również, że pozycja komorników – mimo ścisłych powiązań z sądem – zbliża się do wolnego zawodu. Czynności egzekucyjne komornik wykonuje na własny rachunek (art. 3a u.k.s.e.), w ramach samofinansującego się modelu egzekucji sądowej. Zdaniem TK komornik dysponuje swoistym „przedsiębiorstwem” – zapleczem osobowym i materialnym w postaci kancelarii, którą ma obowiązek utrzymywać na poziomie odpowiednim do godności urzędu i posiadanych środków (art. 3 ust. 2 pkt 3 *in fine* u.k.s.e.). W konkluzji TK uznał, że status komornika w obowiązującym porządku prawnym ma charakter hybrydowy. Z jednej strony komornik pełni funkcję publiczną, podejmując czynności w imieniu państwa, z drugiej zaś – jest *quasi*-przedsiębiorcą, podmiotem samofinansującym się, ale o znacznie ograniczonej

³⁶ Postanowienie TK z 24 lutego 2003 r., K 28/02, OTK ZU 2003/2/A/13; wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., K 5/02, OTK ZU 2003/9/A/98; wyrok TK z 20 stycznia 2004 r., K 26/03, OTK ZU 2004/1/A/3; wyrok TK z 17 maja 2005 r., P 6/04, OTK ZU 2005/5/A/50; wyrok TK z 8 maja 2006 r., P 18/05, OTK ZU 2006/5/A/53; wyrok TK z 9 stycznia 2007 r., P 5/05, OTK ZU 2007/1/A/1; wyrok TK z 27 lutego 2007 r., P 22/06, OTK ZU 2007/2/A/12; wyrok TK z 24 lutego 2009 r., SK 34/07, OTK ZU 2009/2/A/10.

³⁷ Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

³⁸ Wyrok WSA w Bydgoszczy z 9 sierpnia 2016 r., I SA/Bd 330/16, Legalis.

swobodzie działalności. Jest podmiotem posiadającym określoną samodzielność finansową oraz pozostaje zobowiązany do samodzielnego zorganizowania kancelarii komorniczej (art. 5 u.k.s.e.). Odpowiada on za jej utworzenie, ustala (po uzgodnieniu z prezesem sądu) dni i godziny przyjęć interesantów, zatrudnia pracowników oraz inne osoby niezbędne do obsługi kancelarii, ochrony i pomocy w czynnościach w terenie, organizuje wyposażenie kancelarii w niezbędny sprzęt biurowy, odpowiada za tworzenie, prowadzenie i przechowywanie akt egzekucyjnych. W ramach samodzielności odpowiada także za gospodarkę finansową kancelarii. O samodzielności komornika świadczy też art. 36 ust. 4 u.k.s.e., zgodnie z którym Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania komornika wynikające z zatrudnienia osób, o których mowa w ust. 1 i 2, oraz koszty jego działalności³⁹.

Powyższe zdaje się potwierdzać treść uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 6 marca 2017 r., I FPS 8/16, zgodnie z którą do komornika sądowego, którego status wynika z ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, ma zastosowanie art. 15 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁴⁰, ponieważ wykonuje on działalność nie w formie podmiotu prawa publicznego, lecz w formie samodzielnej działalności gospodarczej, wykonywanej w ramach wolnego zawodu, a w związku z tym – nie przysługuje mu wyłączenie przewidziane w art. 15 ust. 6 ustawy o podatku od towarów i usług oraz art. 13 ust. 1 dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej⁴¹.

Biorąc pod uwagę dotychczasowe rozważania, należy zaznaczyć, że realizacja podjętej przez Sąd Najwyższy próby odciążenia Skarbu Państwa, w tym prokuratora, z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego spowoduje naruszenie zasady równości w związku z nałożeniem na komorników szczególnego ciężaru publicznego.

³⁹ Wyrok WSA w Szczecinie z 15 września 2016 r., I SA/Sz 779/16, Legalis.

⁴⁰ T.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 710 ze zm.

⁴¹ Uchwała NSA w Warszawie z 6 marca 2017 r., I FPS 8/16, Legalis.

Ciężar ten w swoim charakterze może być porównany z bezpodstawną (w świetle intencji prawodawcy) daniną publiczną.

Każdy ciężar publiczny może być oceniany z punktu widzenia zasad konstytucyjnych, w tym również zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z jej treścią wszyscy są równi wobec prawa. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zasada ta dotyczy również ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych. Niewątpliwie cechą relewantną w wypadku ponoszenia ciężarów publicznych o charakterze finansowym jest zdolność świadczenia, a nie można uznać, by cała grupa, jaką stanowią komornicy, miała wyższą zdolność do ponoszenia ciężarów finansowych niż pozostała część społeczeństwa⁴².

Prokurator w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym winien być zrównany z innymi uczestnikami obrotu prawnego. Z punktu widzenia egzekucji komorniczej wszystkich wierzycieli, w tym także prokuratora, łączy wspólna relewantna cecha inicjatora postępowania egzekucyjnego⁴³. W opinii autora nietrafiiony jest zatem pogląd Sądu Najwyższego, że prokurator w postępowaniu dotyczącym zabezpieczenia majątkowego mającego na celu wykonanie środków karnych nie ma statusu wierzyciela. Prokurator, będąc legitymowanym do wystąpienia z wnioskiem o dokonanie zabezpieczenia, z chwilą jego wniesienia staje się *ex lege* uprawnionym, albowiem przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie różnicują inicjatorów postępowania zabezpieczającego, ze względu na posiadane przez nich cechy, pełnione funkcje, rodzaj realizowanych uprawnień czy też charakter swojego upoważnienia.

4.2. Zasada konstytucyjnej ochrony dochodu komornika sądowego

Jak wykazano powyżej, opłaty i zaliczki uzyskiwane przez komornika w ostatecznym rozrachunku stanowią element jego dochodu

⁴² Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

⁴³ *Ibidem*.

(*quasi*-wynagrodzenie)⁴⁴, który nie może być traktowany jako prawo „gorszej kategorii” i korzysta z konstytucyjnej ochrony przewidzianej w art. 64 ust. 2 Konstytucji RP⁴⁵.

Nakaz ochrony własności oraz innych praw majątkowych zawarty w art. 21 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP nakłada określone obowiązki na ustawodawcę zwykłego. Chodzi przede wszystkim o pozytywny obowiązek stanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym oraz o negatywny obowiązek ustawodawcy powstrzymywania się od wprowadzania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawiać ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczać⁴⁶.

Zwolnienie prokuratora z ciężaru wnoszenia opłat i zaliczek prowadzi do tymczasowego lub definitywnego obciążenia tymi kosztami komornika, rzutując na wysokość osiąganego przez niego dochodu, co z kolei narusza art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. Nie chodzi przy tym o skutki bezskutecznej egzekucji, lecz o dodatkowe obciążenie komornika kosztami, które inni wierzyciele są obowiązani ponosić. Koszty te ponosi komornik, także w wypadku podjęcia skutecznych działań w postaci dokonania zabezpieczenia i wyegzekwowania świadczeń niepieniężnych⁴⁷. Co więcej, istnieją sytuacje, w których komornik ponieść ostatecznie koszty zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, a także zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych i egzekucji świadczeń niepieniężnych. Tu nie chodzi więc o ryzyko, jakie wiąże się z bezskuteczną egzekucją, ale o świadome obciążenie komornika pewnymi kosztami. Problem łączy się zatem z brakiem odróżnienia statusu komornika jako organu państwa (organu egzekucji sądowej) od osobistego i majątkowego statusu komornika jako określonej osoby, tzw. piastuna organu⁴⁸.

⁴⁴ Z. Knypl, *Opłaty...*, *op. cit.*

⁴⁵ Wyrok TK z 2 czerwca 1999 r., K 34/98, OTK ZU 1999/5/94.

⁴⁶ Wyrok TK z 13 grudnia 2012 r., P. 12/2011, OTK-A 2012/11/135; M. Bartoszewicz, *Komentarz do art. 64 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. M. Haczkowskiej, 2014, Lex, nr 10046.

⁴⁷ A. Marciniak, *op. cit.*

⁴⁸ Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

Omawianym skutkiem zwolnienia prokuratora z obowiązku uiszczania zaliczek na wydatki gotówkowe, a także opłat, jest transfer określonej wartości majątku, z majątku prywatnego komornika do majątku Skarbu Państwa – jako podmiotu prawa prywatnego. Przepisy te powodują zatem nieuzasadnione żadnymi względami wzbogacenie Skarbu Państwa kosztem prywatnego majątku komornika. Tym samym komornik zostaje pozbawiony czasowo lub definitywnie, i to bez szczególnego uzasadnienia ekonomicznego oraz bez jakiejkolwiek kompensaty ekonomicznej, części swego majątku. Przerzucenie na komornika obowiązku sfinansowania kosztów wykonania postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, które w innym wypadku ponosi uprawniony, należy postrzegać jako ciężar publiczny, który obciąża majątek komornika⁴⁹.

Zwalniając prokuratora z kosztów postępowania zabezpieczającego i nie przewidując żadnych źródeł ich finansowania, Sąd Najwyższy założył, że będą one obciążały definitywnie majątek komornika.

4.3. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 – analiza dokonanych zmian

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08 (OTK-A 2009, nr 5, poz. 67), uznał za niezgodne z konstytucją zwolnienie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, z obowiązku wnoszenia zaliczek na wydatki gotówkowe ponoszone przez komornika w toku egzekucji (art. 40 ust. 2 u.k.s.e.) bądź opłat egzekucyjnych (art. 45 ust. 2 i art. 49a ust. 3 u.k.s.e.) w sprawach niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej⁵⁰.

Nowelizacja powyższych przepisów dokonana ustawą z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji nowelizacja powyższych przepisów spowodowała, że wbrew stanowisku Sądu Najwyższego, wyrażonemu w uchwale z dnia 26 lutego 2015 r., brakuje

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ J. Świeczkowski red., *op. cit.*

aktualnie podstaw prawnych do zwolnienia prokuratora z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego.

4.3.1. Analiza zmiany treści art. 40 u.k.s.e.

Na skutek utraty mocy obowiązującej przepisu art. 40 ust. 2 u.k.s.e., w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08, w którym uznał on za niezgodne z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP przepisy art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 oraz art. 49a ust. 3 u.k.s.e., w brzmieniu nadanym im w ramach nowelizacji tej ustawy z dnia 24 maja 2007 r., obecnie komornik może żądać zaliczki na pokrycie wydatków w sprawach z wniosku prokuratora o wykonanie zabezpieczenia i o egzekucję, zarówno związanych, jak i niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, uzależniając dokonanie wnioskowanych czynności od jej uiszczenia⁵¹.

Trybunał wskazał, że uprzywilejowanie ustanowione w kwestionowanych przepisach nie jest, po pierwsze, konieczne z punktu widzenia ochrony interesu państwa; brak zwolnienia nie zamyka Skarbowi Państwa, w tym prokuratorowi, możliwości występowania o dokonanie zabezpieczenia czy egzekucję świadczeń. Zwolnienie z wnoszenia zaliczek na wydatki (czy też opłat) stanowi swoiste udogodnienie dla Skarbu Państwa, w tym prokuratora przy jednoczesnym przerzuceniu ciężaru ich ponoszenia na majątek komornika. Przewidziane zwolnienie Skarbu Państwa od ciężaru wnoszenia zaliczki na pokrycie wydatków (czy opłat) oznacza, że ryzyko dokonania zabezpieczenia czy prowadzenia egzekucji wymienionych należności Skarbu Państwa spoczywać będzie na komorniku sądowym, z pominięciem uprawnionego. Po drugie, jest to ograniczenie nadmierne; oprócz ryzyka bezskutecznej egzekucji, komornik jako osoba fizyczna (piastun organu

⁵¹ J. Sadowski, *Egzekucja należności sądowych- problem ustrojowy* [w:] *Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Analiza funkcjonowania - wnioski de lege ferenda*, pod red. M. Wild, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości 2015, LEX nr 285337.

egzekucyjnego) został obciążony dodatkowym ciężarem o charakterze publicznoprawnym⁵².

Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji w art. 40 ust. 1 u.k.s.e. reguluje kwestię wydatków gotówkowych poniesionych w sprawach o egzekucję i o zabezpieczenie, przewidując możliwość żądania przez komornika uiszczenia zaliczki na wydatki związane z prowadzeniem egzekucji⁵³. Jeżeli zatem prokurator występuje o dokonanie czynności powodującej wydatki gotówkowe, komornik może żądać zaliczki na ich pokrycie od sądu rejonowego, przy którym działa. W takim wypadku zastosowanie znajdzie art. 40 ust. 3 u.k.s.e.⁵⁴

W kontekście art. 40 ust. 3 u.k.s.e. zauważyć należy, że zgodnie z art. 771 k.p.c. przyjętym orzecnictwem⁵⁵, doktryną⁵⁶, a co najważniejsze – uzasadnieniem rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk sejmowy nr 3016): „[...] zwolnienie od kosztów sądowych, które przysługiwało stronie w postępowaniu rozpoznawczym rozciąga się na postępowanie egzekucyjne [...]”. Natomiast nie można odnieść tej regulacji do postępowania zabezpieczającego⁵⁷.

Potwierdza to również stanowisko Sejmu przywołane w uzasadnieniu wyroku TK z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08, zgodnie z którym Skarb Państwa, jako osoba prawna, podlega normom prawa cywilnego kształtującym zasadę równorzędności podmiotów w stosunkach cywilnoprawnych. Ta zasada wywodzi się bezpośrednio z konstytucyjnej zasady

⁵² M. Biezuński, P. Biezuński, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 2, 2010, Lex, nr 8451.

⁵³ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, (druk sejmowy nr 3016), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/\\$file/3016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/$file/3016.pdf) (dostęp: 08.04.2017).

⁵⁴ J. Jagieła, *Wpływ wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r. (K 21/08, Wspólnota 2009, Nr 22) na koszty egzekucji sądowej*, PPE 2010, nr 2, s. 65 i n.; A. Marciniak, *op. cit.*

⁵⁵ Uchwała SN z 28 kwietnia 2005 r., III CZP 22/05, OSNC 2006/3/47/49, BSN 2005 nr 4, Prok. i Pr. 2006, nr 2, poz. 43, s. 23, M.Praw. 2006, nr 12, s. 655, Legalis.

⁵⁶ Z. Knypl, Z. Merchel, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, wyd. 2, Sopot 2008, s. 180.

⁵⁷ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, (druk sejmowy nr 3016), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/\\$file/3016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/$file/3016.pdf) (dostęp: 08.04.2017).

równości, powiązanej z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, gwarantującym równą dla wszystkich ochronę prawną własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Nałożenie na komornika obowiązku „kredytowania” Skarbu Państwa przez okresowe ponoszenie wydatków związanych z egzekucją i zabezpieczeniem oznacza uprzywilejowanie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, kosztem komornika, który, zgodnie z art. 3a u.k.s.e., wykonuje czynności egzekucyjne na własny rachunek. Art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 i art. 49a ust. 3 u.k.s.e. wprowadzają istotne uprzywilejowanie Skarbu Państwa oraz reprezentujących go państwowych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej w stosunku do pozostałych podmiotów prawa cywilnego. Ponadto przepisy obciążające komornika obowiązkiem czasowego „kredytowania” Skarbu Państwa pociągają za sobą pomniejszanie dochodów komornika. Z powyższych względów w ocenie Sejmu należy przychylić się do tezy, że art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 i art. 49a ust. 3 u.k.s.e. są sprzeczne z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP⁵⁸.

Należy zatem uznać, że zwolnienie Skarbu Państwa, w tym prokuratorów, z obowiązku ponoszenia wydatków w toku postępowania o dokonanie zabezpieczenia narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa, na co zwrócił uwagę Trybunał Konstytucyjny⁵⁹.

4.3.2. Analiza zmiany treści art. 45 u.k.s.e.

Podobnie jak przy okazji omawianego art. 40 u.k.s.e., Trybunał Konstytucyjny w sprawie K 21/08, w pkt 9 uznał również przepis art. 45 ust. 2 u.k.s.e., w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 41 ustawy nowelizującej z dnia 24 maja 2007 r., za niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, który przewidywał, że w sprawach niezwiązanych z prowadzeniem działalności

⁵⁸ Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

⁵⁹ Wyrok TK z 3 grudnia 2003 r., K 5/02, OTK-A 2003/9/98; wyrok TK z 27 lutego 2007 r., P 22/06, OTK ZU 2003/A/9/98, OTK ZU 2007/A/1.

gospodarczej wszczętych na wniosek Skarbu Państwa, w tym na polecenie prokuratora, wierzyciele (uprawnieni) nie mają obowiązku uiszczenia opłaty egzekucyjnej w postępowaniu o zabezpieczenie roszczeń pieniężnych. Przepis ten utracił moc obowiązującą 2 czerwca 2009 r.⁶⁰.

Warto w tym miejscu wskazać, że ustawodawca w sposób wadliwy zmienił terminologię odnoszącą się do strony podmiotowej postępowania o wykonanie zabezpieczenia. W postępowaniu o wykonanie zabezpieczenia w art. 45 u.k.s.e., w miejsce terminów „wierzyciel” oraz „dłużnik” powinny zostać użyte terminy „uprawniony” i „obowiązany”⁶¹.

Z uzasadnienia wyroku TK oraz wypowiedzi odnotowanych w literaturze⁶² jednoznacznie wynika, że Skarb Państwa, nie wyłączając sądu i prokuratora, po utracie mocy prawnej wymienionych przepisów ma obowiązek uiszczenia opłaty egzekucyjnej w sprawach o dokonanie zabezpieczenia⁶³. Stało się tak, albowiem art. 771 k.p.c. stanowi o rozciągnięciu zwolnienia od kosztów sądowych na postępowanie egzekucyjne, a żaden przepis nie przewiduje takiego rozciągnięcia na postępowanie zabezpieczające. Również w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw z dnia 22 lipca 2010 r. przyjęto, że art. 771 k.p.c. nie odnosi się do postępowania zabezpieczającego. Tym samym należy uznać, że zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia od ponoszenia opłaty od wniosku o dokonanie zabezpieczenia roszczenia. Dlatego też ze względu na brak zwolnienia Skarbu Państwa, w tym prokuratora, z tego obowiązku w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji będzie on objęty ogólną regulacją przewidzianą w art. 45 ust. 1 u.k.s.e., i tym samym – zobowiązany do uiszczenia opłaty za dokonanie zabezpieczenia roszczenia pieniężnego⁶⁴.

⁶⁰ A. Marciniak, *op. cit.*

⁶¹ A. Durda, *op. cit.*

⁶² Z. Knypl, *Zwolnienie Skarbu Państwa z zaliczki na wydatki przy dokonywaniu zabezpieczenia*, PPE 2009, nr 6, s. 62 i n.

⁶³ A. Marciniak, *op. cit.*

⁶⁴ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, (druk sejmowy nr 3016), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDAoA25E46541C125771A00372E8B/\\$file/3016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/o/F5FFDAoA25E46541C125771A00372E8B/$file/3016.pdf) (dostęp: 08.04.2017).

Ratio legis unormowania zawartego w art. 45 u.k.s.e. jest takie, że postępowanie w sprawie o zabezpieczenie wszczynane jest w interesie wierzyciela (uprawnionego) i stąd obciążają go koszty postępowania, albowiem na etapie tego postępowania nie jest możliwa do realizacji zasada, w myśl której ewentualny przyszły dłużnik miałby ponosić odpowiedzialność za te koszty. Stąd też podmiot żądający działania komornika sądowego zobowiązany jest ponieść kwotę opłaty stanowiącą wynagrodzenie komornika za wykonane czynności⁶⁵.

Powołując się na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 22 maja 2008 r.⁶⁶, TK podzielił pogląd, że interesu majątkowego osoby prawnej prawa publicznego nie można utożsamiać z interesem publicznym. W tym kontekście majątek Skarbu Państwa, w tym prokuratora, nie może podlegać szerszej ochronie aniżeli majątek komornika. Publicznoprawny status komornika sądowego oraz pełnione przez niego funkcje nie stanowią wystarczającej podstawy do uznania, że tylko komornicy sądowi powinni ponosić ciężar zaliczek na wydatki oraz opłat egzekucyjnych zamiast Skarbu Państwa⁶⁷.

Aktualnie obowiązujące brzmienie art. 45 u.k.s.e. nie pozostawia wątpliwości, że wolą ustawodawcy było nałożenie na prokuratora obowiązku uiszczenia opłaty stosunkowej⁶⁸. Stanowi o tym *expressis verbis* treść uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 3016, w którym czytamy: „Zgodnie ze zmianą wprowadzaną w zakresie art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e. projekt zakłada ukształtowanie tych regulacji w taki sposób, aby objąć również Skarb Państwa obowiązkiem uiszczenia zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Z projektowaną ustawą mogą wiązać się dodatkowe koszty dla budżetu państwa w części 15 «Sądy powszechne»

⁶⁵ Wyrok TK z 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009/5/67.

⁶⁶ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 22 maja 2008 r., 33977/06, Meidanis przeciwko Grecji.

⁶⁷ A. Marciniak, *op. cit.*

⁶⁸ Uchwała SN z 4 czerwca 2001 r., III CZP 23/01, OSNC 2002/1/2/3, BSN 2001, nr 6, s. 5, „Wokanda” 2001, nr 7, s. 15, M.Prawn. 2001, nr 16, s. 813, Biul. Inf. Pr. 2001, nr 4, s. 8, Legalis.

oraz w części 37 «Sprawiedliwość». Na skutek wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r. o sygn. akt K 21/08 zwiększył się obciążenie finansowe jednostek Skarbu Państwa występujących w roli strony lub innego uczestnika postępowania, wobec konieczności uiszczania zaliczek na pokrycie wydatków oraz opłat w sprawach o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, o egzekucję świadczeń niepieniężnych oraz o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych. Dotyczy to również czynności komorniczych w sprawach wszczynanych na polecenie sądu lub prokuratora w zakresie wnoszenia na rzecz komornika opłat związanych z wykonaniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczenia pieniężnego oraz zaliczek na wydatki gotówkowe ponoszone przez komornika w trakcie postępowania egzekucyjnego»⁶⁹.

4.3.3. Analiza zmiany treści art. 49a u.k.s.e.

Przepis art. 49a ust. 4 został wprowadzony do u.k.s.e. w konsekwencji wykonania wyroku TK z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08, uznającego za niezgodny z art. 64 ust. 2 Konstytucji RP art. 49a ust. 3 u.k.s.e., w brzmieniu nadanym mu przez ustawę z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw⁷⁰. Ustawodawca, wykonując wyrok TK, dokonał zmiany art. 49a ust. 3 u.k.s.e. ustawą z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Po zmianie, także w sprawach o egzekucję świadczeń niepieniężnych wszczętych na wniosek Skarbu Państwa, w tym na polecenie sądu lub prokuratora, stosuje się art. 49a ust. 1 i 2 u.k.s.e.⁷¹

Jak wynika z powyższego, Skarb Państwa, w tym prokurator, nie są zwolnieni od opłat należnych komornikowi w egzekucji świadczeń

⁶⁹ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, *op. cit.*

⁷⁰ J. Świeczkowski, red., *op. cit.*

⁷¹ M. Biezuński, P. Biezuński, *op. cit.*

niepieniężnych oraz opłaty stałej za dokonanie zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego. Przepis art. 49a ust. 4 u.k.s.e. wyłącza bowiem na zasadzie *lex specialis derogat legi generali* zastosowanie art. 94 u.k.s.s.c. w zw. z art. 771 k.p.c.⁷² Opłata ta obciąża tymczasowo Skarb Państwa – sąd rejonowy, przy którym działa komornik⁷³.

Jak w poprzednim, tak i w tym przypadku należy odnieść się do treści uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 3016, w którym wskazano, iż: „W projektowanym przepisie ust. 4 zaznaczono, że regulacja zawarta w art. 49a u.k.s.e., w zakresie opłaty za wszczęcie egzekucji świadczenia niepieniężnego, ma zastosowanie również do Skarbu Państwa. Dodawany ust. 4 wskazuje, że Skarb Państwa, tak jak wierzyciel, o którym mowa w art. 49a ust. 1 u.k.s.e., będzie ponosił opłaty za wszczęcie egzekucji świadczeń niepieniężnych. Przedmiotowa regulacja (dodawany ust. 4) nie obejmuje opłaty za dokonanie zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego, gdyż w tym przypadku nie ma zastosowania art. 771 k.p.c., a żaden inny przepis nie przewiduje stosowania zwolnienia z kosztów sądowych, przyznanego w postępowaniu rozpoznawczym do postępowania zabezpieczającego. Tym samym, zastosowanie będzie miał ust. 1 w art. 49a u.k.s.e., uzależniający dokonanie zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego od uiszczenia opłaty stałej”. W tym samym uzasadnieniu dalej czytamy: „Zgodnie ze zmianą wprowadzaną w zakresie art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e. projekt zakłada ukształtowanie tych regulacji w taki sposób, aby objąć również Skarb Państwa obowiązkiem uiszczania zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym”⁷⁴.

Z kolei w treści opinii prawnej w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk sejmowy

⁷² A. Marciniak, K. Piasecki, red., *Kodeks postępowania cywilnego. Tom III. Komentarz. Art. 730–1088*, 2015, Legalis.

⁷³ Uchwała SN z 15 maja 2013 r., III CZP 20/2013, OSNC 2013/12/137; A. Marciniak, *op. cit.*

⁷⁴ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, *op. cit.*

nr 3016, czytamy: „Dodanie art. 49a ust. 4 ma na celu wyłączenie zwolnienia Skarbu Państwa na podstawie art. 94 ustawy o kosztach sądowych w postępowaniu egzekucyjnym. Proponowane w art. 49a ust 4 rozwiązanie jest zgodne z orzecznictwem TK, wydaje się jednak, że ze względów systemowych, jako wyjątek od art. 94 ustawy o kosztach sądowych, znaleźć powinno się w tej ustawie”⁷⁵.

Przytoczone argumenty jednoznacznie wskazują, że wolą ustawodawcy było nałożenie na prokuratora obowiązku każdorazowego uiszczenia opłaty za dokonanie zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego.

4.4. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. a intencja prawodawcy

Jak wynika z analizy orzecznictwa, zdecydowana większość rozstrzygnięć podejmowana jest w oparciu o intencję prawodawcy, i to nie jakiegoś wymyślnego, ale faktycznego⁷⁶. Sama interpretacja sprowadza się do ustalenia intencji prawodawcy⁷⁷. Co więcej, odwoływanie się do intencji prawodawcy i różne sposoby jej ustalania spotykają się z aprobatą samego prawodawcy, gdyż trudno byłoby wskazać jakiegokolwiek oznaki protestu z jego strony⁷⁸.

Zgodzić należy się z J.R. Pierce, który stwierdził, że: „Jeśli postrzegamy język jako daleki od ideału kod komunikacyjny, musimy ostatecznie zakotwiczyć znaczenie wypowiedzi w intencji jej autora. Z tego powodu pytam, co autor miał na myśli, nawet jeśli dotarły do mnie jego słowa”⁷⁹.

⁷⁵ Opinia prawna w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (druk sejmowy nr 3016), <http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk6.nsf/Opdodr?OpenPage&nr=3016>, dostęp: 8.04.2017.

⁷⁶ S. Fish, *Intention is All There is. Critical Analysis of Abaron Barak's Purposive Interpretation in Law*, „Cardozo Law Review” 2008, vol. 29, s. 1145.

⁷⁷ R. Pound, *Spurious Interpretation*, „Columbia Law Review” 1907, vol. 7, s. 381.

⁷⁸ L.M. Solan, *Private Language, Public Laws. The Central Role of Legislative Intent in Statutory Interpretation*, „Georgetown Law Journal” 2005, vol. 93, s. 274; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 40.

⁷⁹ J.R. Pierce, *Symbols, Signals, and Noise. The Nature and Process of Communication*, New York 1961, s. 118.

Proces legislacyjny jest ujmowany jako konwersacja między uczestnikami tego procesu. Stąd proces interpretacji tekstów prawnych ma polegać na „wsluchiowaniu się” w tę konwersację⁸⁰.

Prawodawca, uchwalając ustawę z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, nie zrobił tego tak sobie, ale z określoną intencją. Zmiana treści art. 40 ust. 2, art. 45 ust. 2 i art. 49a ust. 3 u.k.s.e. jest więc tylko środkiem zamierzonego przez prawodawcę celu lub celów. Różne rozumienia treści ww. przepisów będą zrelatywizowane do przypisywanych prawodawcy intencji. A zatem mamy tu do czynienia z klasycznym wnioskowaniem z celów na środki.

Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP, władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat. Stąd na interpretatorach ciąży obowiązek ustalenia takiego znaczenia tekstu prawnego, który był przez te organy zamierzony. Jak trafnie zauważył J. Raz: „nie miałoby sensu powierzenie jakiemuś organowi kompetencji do stanowienia prawa, nie zakładając jednocześnie, że ustanowione prawo jest wyrazem jego intencji”⁸¹.

Jeśli zrezygnujemy z intencji prawodawcy, o znaczeniu tekstu prawnego będą decydować jego adresaci. Intencjonalizm, szanując zamierzenia prawodawcy, ma mocne uzasadnienie moralne, gdyż autor tekstu traktowany jest jako cel sam w sobie, a nie tylko jako środek do indywidualnych celów interpretatora⁸². Sędziowie powinni implementować intencje prawodawcy, nie zaś swoje własne, często polityczne preferencje⁸³. Intencjonalizm, poszukując intencji również poza tekstem, skutecznie

⁸⁰ M.D. McCubbins, D.B. Rodriguez, *Deriving Interpretive Principles from a Theory of Communication and Lawmaking*, „Brooklyn Law Review” 2011, vol. 76, s. 979; M. Zirk-Sadowski, *Wprowadzenie do filozofii prawa*, Kraków 2000, s. 112–113; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 95.

⁸¹ J. Raz, *Intention in Interpretation*, [w:] *Between Authority and Interpretation*, Oxford 2009, s. 274; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 97.

⁸² N. Stoljar, *Survey Article. Interpretation, Indeterminacy and Authority. Some Recent Controversies In the Philosophy of Law*, „The Journal of Political Philosophy” 2003, vol. 11, s. 476.

⁸³ L.D. Jellum, *The Art of Statutory Interpretation. Identifying the Interpretative Theory of the Judges of the United States Court of Appeals for Veterans' Claims and the United States Court of Appeals for the Federal Circuit*, „University of Louisville Law Review” 2010, vol. 49, s. 89.

ogranicza władzę sądowniczą, albowiem prawodawca nigdy nie zamierza ustanowić przepisów, które prowadzą do absurdalnych konsekwencji. Wynika to z postulatu racjonalności, który prawodawcy jest przypisywany. Pozwala on na sięganie do pozatekstowych źródeł – zarówno w celu wykazania, że literalne znaczenie nie jest zamierzone przez prawodawcę, jak i ustalenia znaczenia zamierzonego⁸⁴.

Można zgodzić się z Z. Toborem, że sędzia zawsze powinien być intencjonalistą. Jeśli interpretacja ma być racjonalną działalnością, a nie kaprysem sędziego⁸⁵, to musi „coś” poprzedzać interpretację i być w jakimś sensie niezależne od działalności interpretatora⁸⁶. Tym „czymś” nie może być tekst, który przed przypisaniem intencji faktycznie nie istnieje, nie mogą też być zmieniające się cele interpretatora. Jedynym przedmiotem interpretacji, który czyni z niej racjonalną działalność, a nie „wolną amerykankę” (*free-for-all*), jest intencja autora. Charakterystyczne dla omawianego zagadnienia jest stwierdzenie jednego z sądów: „Wykładnia prezentowana przez Sąd Wojewódzki narusza także zasadę demokratycznego państwa prawa i praworządności, a to poprzez unikanie poszukiwania przez Sąd racjonalnej z punktu widzenia celów wykładni prawa, poprzestając wyłącznie na jego literalnym i oderwanym od szerszego kontekstu znaczeniu”⁸⁷.

Różnica pomiędzy poszczególnymi podejściami interpretacyjnymi nie sprowadza się do celu interpretacji, ale do rodzaju „materiałów” wykorzystywanych w tym procesie⁸⁸. Przyjmowane tutaj podejście interpretacyjne opiera się na założeniu, że interpretator, ustalając intencje prawodawcy, powinien opierać się na wszelkich śladach pozostawionych przez prawodawcę⁸⁹.

⁸⁴ Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 149.

⁸⁵ H.L.A. Hart, *Pojęcie prawa*, Warszawa 1998, s. 140.

⁸⁶ S. Fish, *op. cit.*, s. 1114.

⁸⁷ Wyrok NSA w Warszawie z 15 marca 2006 r., I OSK 624/05, Lex, nr 198311; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 134-135.

⁸⁸ J.F. Manning, *Textualism and Legislative Intent*, „Virginia Law Review” 2005, vol. 91, s. 122.

⁸⁹ Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 224-225.

4.4.1. Model większościowy

W modelu większościowym o intencji prawodawcy możemy sensownie mówić wtedy, gdy większość członków legislatury opowiada się w głosowaniu za danym rozwiązaniem prawnym⁹⁰. Jest to konsekwencja przyjętych rozwiązań prawnych, które ustalają warunki uchwalenia jakiegoś aktu prawnego. Dostarcza możliwą do przyjęcia konstrukcję pozwalającą przypisać intencje prawodawcy, posługując się pojęciem *shared intentions*⁹¹. Zewnętrznym przejawem tych intencji jest uchwalony tekst. Bez przyjęcia modelu większościowego legislacja byłaby „tajemniczym przedsięwzięciem”⁹².

Biorąc pod uwagę, iż rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji został przyjęty na posiedzeniu sejmku, w trakcie trzeciego czytania (posiedzenie nr 71 w dniu 22 lipca 2010 r.) z wynikiem głosowania: 417 za, o przeciw, o wstrzymało się, a więc większość członków legislatury opowiedziała się za zmianą wprowadzaną w zakresie art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e., należy przyjąć, że intencją ustawodawcy było ukształtowanie tych regulacji w taki sposób, aby objąć również Skarb Państwa, w tym prokuratora, obowiązkiem uiszczania zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym.

4.4.2. Model agencyjny

W modelu agencyjnym (*agency, proxy*) przyjmuje się, że prawodawca za pomocą stosowanych regulacji prawnych może delegować szereg czynności związanych z procesem legislacyjnym innym podmiotom. W konsekwencji intencja prawodawcy kształtuje się w wielostopniowej procedurze⁹³.

⁹⁰ C.E. Mammen, *Using Legislative History in American Statutory Interpretation*, Hague–London–New York 2002, s. 120; G.C. MacCallum, *Legislative Intent*, „Yale Law Journal” 1965–1966, vol. 75, s. 770–780.

⁹¹ A. Marmor, *Interpretation and Legal Theory*, Oxford 1992, s. 163.

⁹² *Ibidem*, s. 164; C.E. Mammen, *op. cit.*, s. 121; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 53.

⁹³ Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 58.

Z modelem agencyjnym nierozzerwalnie łączy się wykorzystywanie materiałów legislacyjnych w procesie ustalania intencji ustawodawcy⁹⁴. Materiały legislacyjne to odzwierciedlenie procesu stanowienia prawa. Poszczególne etapy tego procesu są odpowiednio udokumentowane, natomiast oparcie się na tych materiałach ma stanowić gwarancję uchwycenia jasnej intencji prawodawcy. W literaturze zwraca się uwagę, że każda interpretacja powinna się rozpoczynać od analizy procesu legislacyjnego⁹⁵.

Intencja prawodawcy nie jest aktem jednorazowym, ale jest tworzona krok po kroku. Stąd to, co dzieje się na poszczególnych etapach, może być pomocne w zrozumieniu efektu końcowego. Jest ona odtwarzana przez odwołanie się m.in. do uzasadnień projektów aktów prawnych czy też stanowisk zajętych przez komisje parlamentarne. Bardzo często chodzi o ustalenie celu prawodawcy, który umożliwi wybór jednego z możliwych rozumień. Uzasadnienia projektów aktów prawnych, stanowiska komisji i pozostałych uczestników procesu legislacyjnego (np. Senatu, Prezydenta RP) są dobrze udokumentowane. Wzbogacają one kontekst pozwalający na lepsze zrozumienie tekstu prawnego⁹⁶.

W literaturze podkreśla się zgodnie, że w zasadzie są dwa główne argumenty przemawiające za użyciem materiałów legislacyjnych: pierwszy to ustalenie szczegółowej intencji dotyczącej rozpatrywanego problemu, a drugi – ustalenie celu przepisu⁹⁷. Bez trudu można odnaleźć oba te argumenty w orzecznictwie⁹⁸.

⁹⁴ Uchwała TK z 13 grudnia 1995 r., W 6/95, OTK 1995, nr 3, poz. 23.

⁹⁵ M.D. McCubbins, D.B. Rodriguez, *op. cit.*, s. 986; Z. Tobor, *op. cit.*

⁹⁶ C.E. Mammen, *op. cit.*, s. 119; Z. Tobor, *op. cit.*

⁹⁷ L.D. Jellum, *Mastering Statutory Interpretation*, Durham 2008, s. 169 i n.; M. Überlacker, *Die genetische Auslegung in der jüngeren Rechtsprechung des Bundesverfassungsgerichts*, Kieln 1993, s. 14 i n.

⁹⁸ Wyrok NSA z 25 kwietnia 2012 r., II GSK 390/11, CBOSA; Postanowienie WSA w Opolu z 16 kwietnia 2012 r., II SA/Op 135/12, Lex, nr 1146723; wyrok NSA w Warszawie z 8 lutego 2012 r., II GSK 1503/10; uchwała SN z 13 lipca 2011 r., III CZP 26/11, OSNC 2012/1/8; wyrok SN z 9 sierpnia 2011 r., I UK 94/11, Lex, nr 989818; wyrok SN z 16 lutego 2012 r., III KK 253/11, OSNKW 2012/9/90.

4.4.2.1. Stanowiska komisji parlamentarnych

Na pierwszym miejscu tak budowanej hierarchii materiałów, na których oparcie się daje najwyższe prawdopodobieństwo ustalenia właściwej intencji prawodawcy, należy umieścić stanowiska komisji parlamentarnych. Jak pokazuje praktyka, stanowiska komisji są w zdecydowanej większości podzielane w głosowaniu końcowym nad projektem konkretnego aktu prawnego. Stanowiska komisji są efektem kompromisu zwolenników i przeciwników danego rozwiązania prawnego. Stenogramy z posiedzeń komisji dobrze obrazują kształtowanie się intencji prawodawcy⁹⁹.

Uwzględniając powyższe, należy w tym miejscu przytoczyć fragment ustnego uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji przedstawionego w dniu 9 czerwca 2010 r., wygłoszonego przez Piotra Gryśka, wiceprezesa Rządowego Centrum Legislacji, w toku posiedzenia Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka: „Punkty 3–5 zawarte w art. 1 ustawy zmieniającej dotyczą podmiotów zobowiązanych do wnoszenia zaliczek na wydatki komornika oraz uiszczania opłat egzekucyjnych. Mianowicie poprzednie regulacje zawierały zwolnienie Skarbu Państwa z obowiązku wnoszenia zaliczek na wydatki komornika, a także przewidywały zwolnienie od opłat egzekucyjnych w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych i niepieniężnych lub zabezpieczenie. TK uznał, że w wyniku funkcjonowania takich regulacji powstaje sytuacja, w której te koszty mogą zostać przerzucone na komornika. TK zakwestionował to rozwiązanie i w tym zakresie projekt nowelizacji eliminuje skutki takich regulacji”.

Co równie istotne, po otrzymaniu sprawozdania podkomisji nadzwyczajnej w przedmiocie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk nr 3016, w dniu 8 lipca 2010 r. Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka przyjęła przedmiotowe sprawozdanie jednogłośnie.

⁹⁹ Z. Tobor, *op. cit.*

4.4.2.2. Uzasadnienie projektu aktu normatywnego

Jednym z podstawowych sposobów ustalania intencji jest odwoływanie się do uzasadnień projektów aktów normatywnych. Jeden z sądów stwierdził, iż „przyjęta interpretacja wynika wprost z uzasadnienia projektu ustawy [...] oraz okoliczności, że omawiane przepisy zostały przyjęte przez Sejm RP bez poprawek i w ujętej w projekcie treści wprowadzone do stanu prawnego [...]”¹⁰⁰. Inny sąd z kolei wskazał, iż: „w uzasadnieniu projektu ustawy o zaliczce wskazano, że celem proponowanej zmiany było [...]”¹⁰¹. Podobne stwierdzenia znajdujemy również w innych orzeczeniach¹⁰². Najczęściej jednak sądy odwołują się do uzasadnień projektów, bez dalszej charakterystyki tych uzasadnień¹⁰³. Warto również dodać, że z uzasadnień projektów korzystają nie tylko sądy krajowe, ale także np. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej¹⁰⁴.

Ustawodawcy, który uchwalił ustawę z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, przyświecała określona intencja, która *expressis verbis* wynika z uzasadnienia rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji. Czytamy w nim, że: „intencją prawodawcy było ukształtowanie art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e. w taki sposób, aby objąć również Skarb Państwa obowiązkiem uiszczania zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym”. W dalszej części uzasadnienia wskazano, iż: „z projektowaną ustawą mogą wiązać się dodatkowe koszty dla budżetu państwa w części 15 «Sądy Powszechnie» oraz w części 37 «Sprawiedliwość». Na skutek wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja

¹⁰⁰ Wyrok SN z 10 listopada 2010 r., III UK 5/10, OSNP 2012/3–4/43.

¹⁰¹ Postanowienie TK z 1 czerwca 2010 r., P 38/09, OTK-A 2010/5/53.

¹⁰² Uchwała SN z 17 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005/5/71; postanowienie SN z 30 września 2010 r., I KZP 11/10, OSNKW 2010/10/85.

¹⁰³ Wyrok SN z 8 listopada 2011 r., II KK 93/11, Lex, nr 1108452; postanowienie SN z 20.10.2011 r., V KK 347/11, OSNKW 2012/2/15.

¹⁰⁴ Wyrok TSUE z 15 marca 2012 r. w sprawie C-135/10 Società Consortile Fonografici (SCF) v. Marco Del Corso, Lex, nr 1122808; Z. Tobor, *op. cit.*

2009 r. o sygn. akt K 21/08 zwiększy się obciążenie finansowe jednostek Skarbu Państwa występujących w roli strony lub innego uczestnika postępowania, wobec konieczności uiszczania zaliczek na pokrycie wydatków oraz opłat w sprawach o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, o egzekucję świadczeń niepieniężnych oraz o wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych. Dotyczy to również czynności komorniczych w sprawach wszczynanych na polecenia sądu lub prokuratora w zakresie wnoszenia na rzecz komornika opłat związanych z wykonaniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczenia pieniężnego oraz zaliczek na wydatki gotówkowe ponoszone przez komornika w trakcie postępowania egzekucyjnego¹⁰⁵.

Powyższe argumenty nie pozostawiają wątpliwości, że intencją ustawodawcy, która powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie również w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r., było objęcie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, obowiązkiem uiszczania zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Interpretacja omawianych przepisów dokonana przez Sąd Najwyższy jest niezgodna z intencją prawodawcy, wyrażoną w uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, w którym to podkreślono, że nowe rozwiązania zaimplementowane do art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e. mają na celu objęcie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, obowiązkiem uiszczania zaliczki na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym. Trafność takiego odczytania treści art. 40, 45 oraz 49a u.k.s.e. potwierdzają także dokumenty związane z tokiem prac legislacyjnych, a w szczególności uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, stenogramy posiedzeń komisji oraz ich podkomisji, jak również brak poprawek senatu wniesionych do ww. projektu.

¹⁰⁵ Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, (druk sejmowy nr 3016), [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/\\$file/3016.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/F5FFDA0A25E46541C125771A00372E8B/$file/3016.pdf) (dostęp: 08.04.2017).

4.4.2.3. Zmiana treści normy prawnej

Analizując zmiany zachodzące w tekstach prawnych, sądy najczęściej badają relacje między starym a nowym. Analiza zmiany przepisów stanowi rację potwierdzającą wybór takiego czy innego rozumienia przepisów, a w konsekwencji – słuszność określonego rozstrzygnięcia sporu. Argument ze zmiany przepisów jest więc narzędziem, które wykorzystywane jest w dyskursie interpretacyjnym¹⁰⁶.

Celem nowelizacji ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, stanowiącej konsekwencję wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08, oraz z 16 czerwca 2009 r., SK 5/09, było usunięcie, mogących powstać na gruncie dotychczasowego brzmienia tego przepisu, wątpliwości interpretacyjnych i sporów na tym tle¹⁰⁷. Nie można twierdzić, aby taka zmiana nie miała żadnego znaczenia, gdyż prowadziłoby to do wniosku o nieracjonalnym działaniu prawodawcy, który winien przecież oceniać również *ex post* interpretacje ustanowionych przez siebie przepisów. Taka dyrektywa wykładni jest niedopuszczalna, albowiem tylko założenie celowego i rozumnego działania prawodawcy daje możliwość prowadzenia rzetelnej wykładni prawa. Jeżeli więc prawodawca wprowadza zmiany w brzmieniu przepisu, z reguły oznacza to także zmianę jego treści¹⁰⁸.

Intencja ustawodawcy, którego głównym założeniem było objęcie Skarbu Państwa, w tym prokuratora, obowiązkiem uiszczania zaliczek na wydatki oraz opłat w postępowaniu egzekucyjnym i zabezpieczającym, została wyrażona poprzez nowe ukształtowanie treści art. 40, 45 i 49a u.k.s.e. Odpowiedzi na pytanie, jak rozumieć przedmiotowe zmiany i jaka była intencja ustawodawcy, należy poszukiwać w uzasadnieniu

¹⁰⁶ Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 242.

¹⁰⁷ Wyrok WSA w Warszawie z 11 czerwca 2007 r., III SA/Wa 3752/06, Lex, nr 402773; wyrok WSA w Warszawie z 10 maja 2007 r., III SA/Wa 3944/06, Lex, nr 339567.

¹⁰⁸ Wyrok SN z 16 stycznia 1996 r., I PRN 100/95, OSNP 1996/14/199; Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 249–250.

rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, stenogramach posiedzeń podkomisji i komisji oraz opinii prawnej dotyczącej omawianego aktu prawnego.

4.4.2.4. Opinia prawna dotycząca projektu aktu prawnego

W dyskursie interpretacyjnym można się spotkać również z odwołaniami do stwierdzeń zawartych w opiniach prawnych dotyczących projektów aktów prawnych¹⁰⁹.

W celu dokonania prawidłowej wykładni normy zawartej w art. 40 oraz art. 49a u.k.s.e. pomocna okazuje się opinia prawna w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, druk sejmowy nr 3016, autorstwa Przemysława Sobolewskiego, eksperta ds. legislacji w Biurze Analiz Sejmowych, w której stwierdza on, że: „Utrata mocy obowiązującej przez art. 40 ust. 2 u.k.s.e. spowodowała, że Skarb Państwa traktowany jest w taki sam sposób, jak inni wierzyciele i zobowiązany jest do wnoszenia zaliczek. Utrata mocy obowiązującej przez art. 40 ust. 2 u.k.s.e. wywołała potrzebę zmiany brzmienia przepisów, które nawiązywały do niekonstytucyjnego przepisu: art. 40 ust. 3 i 42 ust. 2 u.k.s.e. Zarówno zmiana w treści art. 40 ust. 3 u.k.s.e., jak i zmiana brzmienia art. 42 ust. 2 u.k.s.e. polegająca na wykreśleniu zdania drugiego, które odnosiło się do nieobowiązującego już art. 40 ust. 2 u.k.s.e., mają charakter redakcyjny, a nie merytoryczny”. Z kolei w dalszej części przedmiotowej opinii, autor wskazuje, że: „Dodanie art. 49a ust. 4 u.k.s.e. ma na celu wyłączenie zwolnienia Skarbu Państwa na podstawie art. 94 u.k.s.s.c. Proponowane w art. 49a ust. 4 u.k.s.e. rozwiązanie jest zgodne z orzecznictwem TK, wydaje się jednak, że ze względów systemowych, jako wyjątek od art. 94 u.k.s.s.c., znaleźć powinno się w tej ustawie”.

¹⁰⁹ Uchwała NSA w Warszawie z 17 kwietnia 2012 r., I OPS 1/12, ONSAiWSA 2012/4/59; wyrok WSA w Gliwicach z 23 listopada 2010 r., IV SA/Gl 670/10, Lex, nr 758406; postanowienie SN z 5 maja 2009 r., IV KK 427/08, OSNKW 2009/7/57; wyrok WSA w Warszawie z 17 grudnia 2010 r., I SA/Wa 1521/10, Lex, nr 705557.

Zgodnie z powyższym intencją ustawodawcy była zmiana przywołanych przepisów, polegająca na wyłączeniu zwolnienia Skarbu Państwa, w tym prokuratora, od ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego.

5. Podsumowanie

Mając na uwadze zaprezentowany w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r. sposób rozumowania składu orzekającego oraz lakoniczną argumentację, niemającą oparcia w przepisach prawa, można się skłonić ku przekonaniu, że interpretacja przepisów, zastosowana przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu przedmiotowej uchwały, została zorientowana wyłącznie na skutek prawny podejmowanego rozstrzygnięcia, tj. finansowego odciążenia Skarbu Państwa z obowiązku ponoszenia kosztów postępowania zabezpieczającego. W samym tylko 2015 roku prokuratura wydała 30,8 tys. postanowień o zabezpieczeniu majątkowym¹¹⁰. Tym samym można domniemywać, że właśnie dlatego, iż Sąd Najwyższy, zdając sobie sprawę z praktycznych konsekwencji, jakie spowodowałoby dokonanie przez niego interpretacji znowelizowanych przepisów zgodnie z intencją prawodawcy, stoi na stanowisku, że w postępowaniu o wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu majątkowym, wydane na podstawie art. 291 k.p.k., prokurator nie ponosi kosztów postępowania zabezpieczającego.

Punktem wyjścia w podjęciu czynności interpretacyjnych jest konieczność podjęcia decyzji co do skutków prawnych jakiegoś faktu. Sędzia uwzględnia stan faktyczny poprzez pryzmat normy, wykładni normy dokonuje zaś z punktu widzenia rozstrzyganego stanu faktycznego¹¹¹. W ocenie autora niniejszego opracowania intencja prawodawcy –

¹¹⁰ *Realne widmo konfiskaty rozszerzonej. Na wojnie z oszustami ucierpią też niewinni*, <http://prawo.gazetaprawna.pl/galerie/1032836,duze-zdjecie,2,konfiskata-rozszerzona-walka-z-oszustwami.html>, dostęp: 8.04.2017.

¹¹¹ K. Pleszka, *Uzasadnienie decyzji interpretacyjnych przez ich konsekwencje*, Kraków 1996, s. 43.

w zakresie norm prawnych będących przedmiotem niniejszej analizy – jest jasna i zrozumiała¹¹². Nie można zatem się zgodzić z tezą wywiezioną przez Sąd Najwyższy, jakoby ustawodawca nakazał komornikowi niejako „kredytowanie” dokonywanych przez siebie czynności; takie rozumowanie może naruszać logikę pobierania opłat, która wyraża się w stworzeniu komornikowi możliwości pokrycia całokształtu kosztów działalności egzekucyjnej.

De lege ferenda należy postulować uszczegółowienie regulacji dotyczącej zwolnienia od kosztów egzekucji, zwłaszcza jeśli chodzi o opłaty egzekucyjne. Przepisy dotyczące finansowania egzekucji oraz kosztów egzekucji muszą być precyzyjne i pozostawiać niewielki zakres na ich swobodną interpretację. Obecnie proporcje są zupełnie odwrócone. Regulacja jest szczątkowa, a pole do interpretacji przepisów odmiennych od intencji ustawodawcy – ogromne¹¹³. Przykładem takiej niefortunnej interpretacji pozostaje niewątpliwie uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2015 r.

¹¹² Z. Tobor, *W poszukiwaniu intencji prawodawcy*, wyd. 1, Warszawa 2013, s. 217–218.

¹¹³ K. Kamińska-Krawczyk, *op. cit.*

ZAMÓW JUŻ TERAZ

Zamówienia na abonament prosimy składać drogą mailową na adres marketing@currenda.pl

Cena katalogowa: 79 zł brutto

Zasady dochodzenia kosztów egzekucji sądowej

Andrzej Marciniak
redakcja naukowa

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

59,25 zł brutto
25% rabatu
i wysyłka gratis!

Książka ta to aktualne i interesujące opracowanie dotyczące praktycznych aspektów interpretacji przepisów prawa o kluczowym znaczeniu dla ustalania i dochodzenia kosztów egzekucji sądowej.

Wszystkie publikacje Wydawnictwa Currenda można zamówić pod adresem:
www.sklep.currenda.pl

System środków zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym – sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, 5 grudnia 2016 r., Lublin

Przedmiotem Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, która odbyła się dnia 5 grudnia 2016 r. na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie, był system środków zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. To tematyka niezwykle istotna, nieomówiona w sposób szczególny w ostatnim czasie na konferencjach naukowych organizowanych przez samorząd komorniczy. Organizatorami tego wydarzenia była Izba Komornicza w Lublinie, we współpracy z Ośrodkiem Naukowo-Szkoleniowym przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie, a także Katedra Postępowania Cywilnego KUL. W trakcie spotkania przedstawiciele pięciu ośrodków naukowych, reprezentujących: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie i Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania w Warszawie, wygłosili osiem referatów.

Jako pierwszy głos zabrał Przewodniczący Rady Izby Komorniczej w Lublinie – komornik sądowy Tomasz Piłat. Dziękując władzom uczelni za chęć podjęcia i realizacji wspólnej inicjatywy, przywitał on zebranych na sali gości, szczególnie akcentując obecność przedstawicieli organów wymiaru sprawiedliwości, w tym szerokie grono sędziów reprezentujących poszczególne sądy apelacji lubelskiej oraz radców prawnych, adwokatów i oczywiście komorników. Przewodniczący dokonał swoistego wprowadzenia w tematykę współorganizowanej konferencji, co miało istotne znaczenie przede wszystkim z punktu widzenia przedstawionych danych statystycznych w 2010 i 2015 r. Zwrócono uwagę na to, że w 2010 r. do komorników wpłynęło 3 156 366 spraw egzekucyjnych (w 2015 r. – 7 958 864), z czego do sądów trafiło 50 477 (w 2015 r. – 77 384) skarg na czynności komornika, spośród których uwzględniono 5773 (w 2015 r. – 9048), oddalono – 15 793 (w 2015 r. – 24 071), zwrócono – 360 (w 2015 r. – 159), odrzucono – 14 999 (w 2015 r. – 18 000), umorzono – 4059 (w 2015 r. – 7278), załatwiono w inny sposób – 4028 (w 2015 r. – 14 620), a na następny okres pozostawiono 11 477 (w 2015 r. – 21 280). Dane te były uzupełnione podstawowymi danymi statystycznymi za pierwsze półrocze 2016 r.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonał dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL – dr hab. prof. KUL Krzysztof Wiak, a po nim głos zabrał komornik sądowy Marcin Borek – Dyrektor Ośrodka Naukowo-Szkoleniowego przy Krajowej Radzie Komorniczej w Warszawie, dziękując uczestnikom konferencji za przybycie, a także przybliżając charakter działalności ośrodka.

W pierwszym panelu dyskusyjnym moderowanym przez prof. dr. hab. Andrzeja Marciniaka z Uniwersytetu Łódzkiego jako pierwsza głos zabrała dr hab. prof. KUL Joanna Misztal-Konecka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Przedmiotem wystąpienia była legitymacja komornika sądowego do wnoszenia środków zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Referentka w pierwszej kolejności zaakcentowała, że fundamentalnym zadaniem przedstawicieli samorządu komorniczego, a dokładnie – komornika sądowego,

jest wykonywanie czynności egzekucyjnych w sprawach cywilnych. W trakcie wystąpienia uwzględniono również historyczny aspekt problematyki wnoszenia środków zaskarżenia przez komornika sądowego.

Kolejne wystąpienie poświęcono skardze na czynności komornika w kontekście środków nadzoru judykacyjnego stosowanych z urzędu. W tej części konferencji głos zabrał SNSA dr Arkadiusz Cudak z Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. We wstępnych rozważaniach zaakcentowano, że mówiąc o nadzorze sądu nad komornikiem, konieczne wydaje się dokonanie podziału na nadzór administracyjny i judykacyjny, który znajduje prawne umocowanie w uregulowaniach Kodeksu postępowania cywilnego. Zwrócono uwagę na najistotniejsze okresy, mające kluczowe znaczenie w zakresie stosunku skargi na czynności komornika do nadzoru judykacyjnego sprawowanego z urzędu, tj.:

- czas do lutego 2005 r.;
- okres od lutego 2005 r. do 7 września 2016 r.;
- czas po 8 września 2016 r.

Istotnym walorem tego wystąpienia było odwołanie się do licznych przykładów z orzecznictwa, co umożliwiło uczestnikom konferencji dokładne zobrazowanie praktycznych problemów związanych z nadzorem judykacyjnym sądu i jego zakresem przedmiotowym.

Drugi panel dyskusyjny był moderowany przez dr. hab. prof. KUL Piotra Zakrzewskiego. Tuż po przerwie jako pierwszy głos zabrał dr Krzysztof Kukuryk z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Tematyka tego wystąpienia skoncentrowana była na problematyce przedmiotu skargi na czynność komornika, będącej szczególnym środkiem zaskarżenia. Zwrócono uwagę na zakres przedmiotowy skargi, sygnalizując jednocześnie dokonane przez ustawodawcę wyłączenia w tym zakresie. W tym miejscu odwołano się do brzmienia art. 767 § 1¹ k.p.c., zgodnie z którym skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług.

Kontynuacją tych rozważań było wystąpienie wygłoszone również przez przedstawiciela Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – dr. hab. Tomasza Demendeckiego, który odniósł się do trybu wnoszenia skargi na czynności komornika, a także jej treści i formy. Tytułem wstępu zwrócono uwagę na właściwość organu, do którego należy wnieść skargę na czynności komornika. Zaakcentowano, że w aktualnym brzmieniu art. 797 § 5 k.p.c. skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Szczególnie istotne z praktycznego punktu widzenia były rozważania, w których w sposób przejrzysty i syntetyczny przedstawiono zasady związane z ustaleniem właściwego organu, do którego należy skierować skargę. Rozważania w tym miejscu umożliwiły ustalenie, że komornik, jako organ właściwy, pozostaje właściwym w zakresie spraw wszczętych po 8 września 2016 r. Analizując problematykę formy skargi na czynności komornika, podkreślono, że formą właściwą dla wniesienia środka w postaci skargi jest forma pisemna. Ostatnim zagadnieniem, mającym istotne z praktycznego punktu widzenia znaczenie, była problematyka treści skargi na czynności komornika.

Jako ostatni w tej części konferencji głos zabrał dr hab. prof. UŁ Ireneusz Kunicki z Uniwersytetu Łódzkiego, który omówił problematykę ustosunkowania się komornika sądowego do skargi na jego czynności. Referat ten stanowił uzupełnienie dwóch poprzednich wystąpień, odniesiono się w nim bowiem w sposób szczegółowy do brzmienia art. 767 § 5 k.p.c., który był podstawą poczynionych rozważań. W tym zakresie wskazano, że komornik może uwzględnić skargę, jak również ma obowiązek sporządzenia uzasadnienia zaskarżonej czynności, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej. Kluczowe znaczenie miały rozważania związane z problematyką odrzucenia skargi przez komornika, jak i dokonania przez niego oceny warunków formalnych skargi, mających istotne znaczenie z punktu widzenia ewentualnego stwierdzenia jej niedopuszczalności. Przechodząc do problematyki uwzględnienia skargi przez komornika, zwrócono uwagę na podstawowe rozstrzygnięcie w przedmiocie

skargi, które komornik może podjąć, gdy uznaje skargę za dopuszczalną. Jednym z ostatnich zagadnień poruszonych w trakcie wystąpienia była kwestia brzmienia postanowienia uwzględniającego skargę.

Ostatni, trzeci panel dyskusyjny był moderowany przez dr hab. prof. KUL J. Misztal-Konecką. Jako pierwsza głos zabrała dr Joanna Derlatka z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, która omówiła zagadnienie skargi na postanowienie referendarza sądowego w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Podkreślono, że skarga ta jest szczególnym środkiem zaskarżenia (tzw. inny środek zaskarżenia – 363 § 1 k.p.c.), tj. niebędącym ani środkiem odwoławczym, ani środkiem nadzwyczajnym. Z punktu widzenia ostatnich nowelizacji ustawy procesowej i rozszerzenia kompetencji referendarza sądowego, zagadnienie to miało istotne znaczenie. Przedmiotem wystąpienia objęto liczne kwestie wymagające bliższego wyjaśnienia, tj. ogólna ocena skargi, termin do jej wniesienia, ciężar opłacenia, legitymacja do wniesienia skargi, katalog postanowień podlegających zaskarżeniu w drodze skargi, jak też analiza postępowania przed sądem czy kompetencje referendarza do rozpoznania skargi na czynności komornika sądowego.

Następnie głos zabrał dr Piotr Wójcik z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, który omówił zagadnienie zażalenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, podkreślając na wstępie, że wniesienie zażalenia skutkuje wstrzymaniem uprawomocnienia się zaskarżonego postanowienia, choć nie wstrzymuje – co do zasady – wykonalności. Z dużą precyzją referent wskazywał rodzaje postanowień zaskarżalnych zażaleniem, nie ograniczając się wyłącznie do III części Kodeksu postępowania cywilnego. Wzięto pod uwagę również postanowienia międzynarodowego postępowania cywilnego czy też sądownictwa polubownego. Referat ten miał charakter porządkujący i zwracał uwagę na mnogość postanowień mogących podlegać zaskarżeniu w drodze zażalenia.

Ostatnim merytorycznym wystąpieniem był wygłoszony przez dr. hab. prof. KUL P. Zakrzewskiego referat poświęcony obowiązkowi naprawienia

szkody przez komornika wyrządzonej przy wykonywaniu czynności. Wśród wiodących też podkreślono przede wszystkim konstytucjonalizację odpowiedzialności komornika wynikającą z art. 77 Konstytucji RP, co zdaniem referenta jest związane z faktem, że odpowiedzialność tę rozpatruje się przez przepisy konstytucyjne. Podkreślono deliktowy charakter odpowiedzialności komornika, akcentując, że zasada odpowiedzialności nie jest zasadą winy. Referent dostrzegł, że pojęcie niezgodności z prawem nie jest tożsame z pojęciem bezprawności. W opinii referenta zdarzeniem skutkującym odpowiedzialnością są czynności komornicze, które skutkują szkodą. Wskazano, że błędne oddalenie przez sąd skargi na dokonanie czynności komorniczej nie zwalnia od odpowiedzialności odszkodowawczej komornika. Referent zwrócił uwagę na brzmienie art. 36 ust. 3 u.k.s.e., zgodnie z którym za działania pracowników kancelarii komorniczej związane z postępowaniem egzekucyjnym komornik odpowiada jak za działania własne.

Poruszona w trakcie konferencji problematyka spotkała się z dużym zainteresowaniem uczestników, co dostrzegalne było zarówno w trakcie dyskusji prowadzonych po poszczególnych panelach, jak i w kulisach. Tematyka ta jest szczególnie aktualna, przede wszystkim z punktu widzenia ostatnich nowelizacji ustawy procesowej, wprowadzającej istotne zmiany w kontekście skargi na czynności komornika składanej w postępowaniach wszczynanych po 8 września 2016 r. Zamknięcia konferencji dokonał przewodniczący Lubelskiej Izby Komorniczej, komornik sądowy Tomasz Piłat, dziękując jednocześnie uczestnikom za obecność, a referentom – za wygłoszone wykłady.

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 8/2017

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75
faks: +48 58 712 90 65
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl/przegląd
www.sklep.currenda.pl

Nakład PPE: 730 egz.

Cena: 69 zł